

COLOCVIUL NAȚIONAL DE ISTORIE

EDIȚIA A XXIV-A

CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

18 - 19 MAI 2022

EVENIMENT ORGANIZAT CU PRILEJUL ZILEI INTERNAȚIONALE A MUZEELOR

MUZEUL NAȚIONAL COTROCENI
COLOCVIUL NAȚIONAL DE ISTORIE
ediția a XXIV-a, cu participare internațională
18 – 19 mai 2022

Miercuri, 18 mai 2022

10:00 – 10:30 – Cuvânt de deschidere

**10:30 – 11:00 – Prezentare cărți publicate de Editura Muzeul Național
Cotroceni**

SECȚIUNEA PATRIMONIUL CULTURAL
Patrimoniul cultural cu valoare memorială

Salonul Florilor, 11:00 – 13:30

Moderator: arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU

arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU, Biblioteca Sfântului Sinod

**Patriarhul Silvestru al Antiohiei și dania sa de carte către mănăstirea
Sfântul Sava din Iași. O reevaluare necesară**

dr. Ginel LAZĂR, Muzeul Național de Istorie a României

**Sfârșit de veac românesc, surprins în consemnările marginale
brâncovenești din „Foletul novel” (manuscris din patrimoniul MNIR)**

dr. Carmen TĂNĂSOIU, Muzeul Național de Artă al României

Ibricul contelui Keresztes și poveștile sale

dr. Mariana LAZĂR, Muzeul Național Cotroceni

**Lespezi funerare cantacuzine din biserica mănăstirii Cotroceni și
valoarea lor memorială**

dr. Marius PĂDURARU, Muzeul Județean de Istorie Argeș

**„De vréme ce întâmplarea cea viitoare iaste neștiută, și încă și
îngerilor necunoscută” - 29 aprilie 1751. Diata jupânesei Bălașa
Băleanu, fiica marelui logofăt Șerban Greceanu**

dr. Oana-Mădălina POPESCU, Biblioteca Academiei Române

Menționarea cinstirii ca sfânt a cuviosului Nicodim de la Tismana în izvoare istorice înainte de canonizarea sa oficială de către Biserica Ortodoxă Română

Mihai-Alex OLTEANU, Muzeul Mitropolitan Iași

Însemne arhieresti, corespondențe vizuale în tablouri și fotografii regăsite în bunurile de patrimoniu ale Muzeului Mitropolitan Iași

dr. Corina ANDREI, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște
IN MEMORIAM - Ioan Nicolin (1882-1942)

dr. Irina CÎRSTINA, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, Târgoviște
Toma Tudoran, ofițer de legendă al cavaleriei române în perioada interbelică

PAUZĂ: 13:30 – 14:30

Artiști și creațiile lor în patrimoniul cultural

Salonul Florilor, 14:30 – 17:00

Moderator: dr. Elena OLARIU

dr. Adrian-Silvan IONESCU, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

Un portret necunoscut al lui Omer Pașa de C.D. Rosenthal

dr. Florin GEORGESCU, Muzeul Național de Istorie a României

Personalități medievale naționale reprezentate în pictura românească

dr. Ramona CARAMELEA, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

„Izvoade strămoșești”. Note istoriografice pe marginea unui album de artă decorativă de la începutul secolului XX

Amalia Daniela NICOARĂ, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova

File de manuscris – «Drumul ascuns» de Hortensia Papadat-Bengescu

dr. Nicoleta BĂDILĂ, Muzeul Municipiului București

Câteva considerații asupra portretului în pictura românească.

Studiu de caz: G.D. Mirea

dr. Elena OLARIU, drd. Cristina IONIȚĂ, Muzeul Municipiului București
Cecilia Cuțescu Storck, lucrări inedite realizate în Cadrilater și Dobrogea

drd. Delia BRAN, Muzeul Municipiului București
Despre generozitate și politici culturale – o altă față a pictorului Ștefan Popescu

dr. Eduard ANDREI, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”
Pictorul român Ilie Cristoloveanu și familia sa la Expoziția Universală de la New York, 1939-40

Livia GEORGESCU, Muzeul Național Cotroceni
Un reper al breslei meșterilor sticlari – ornamentica sticlăriei cehe și reflexele ei în patrimoniul Muzeului Național Cotroceni

SECȚIUNEA PATRIMONIUL CULTURAL

JOI, 19 mai 2022

Salonul Florilor, 10:00 – 13:30

Moderator: dr. Ioana Lidia ILEA

Patrimoniul cultural cu valoare memorială

drd. Mădălina MANOLACHE, Muzeul Municipiului București
Fotografiile unei tinere principese la Muzeul Minovici

dr. Adriana DUMITRAN, Biblioteca Națională a României
Fotografi și fotografiile Serbărilor Încoronării de la Alba Iulia și București (15-17 octombrie 1922)

dr. Macrina-Emilia OPROIU, Muzeul Național Peleş
Bucătărie și „ceaiuri”, la Castelul Peleşor

dr. Adriana Cristina MAZILU, Muzeul Național Cotroceni
Un om cinstit și un mare actor - Aristide Demetriade

dr. Carmen TĂNĂSOIU, Muzeul Național de Artă al României
Portretistică regală contemporană

Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural

dr. Șarolta SOLCAN, Facultatea de Istorie, Universitatea București

**Orașul din secolele XVII-XVIII și patrimoniul său imobil între
conservare și distrugere**

Anastasia FLOROIU, Muzeul Național Cotroceni

**Prezentarea metodologiei de restaurare a unei icoane prăznicar
cu dublă față de secol XIX**

Roxana LĂCRARU – TOPOR, Muzeul Național Cotroceni

**Valorificarea patrimoniului cultural prin redobândirea integrității
estetice și structurale – oglindă de secol XIX (studiu de caz)**

dr. Ilarion ȚIU, Liceul Teoretic „Radu Popescu” Popești-Leordeni

**Monumente de patrimoniu din localitatea Popești-Leordeni
(jud. Ilfov) – istoric, starea de conservare, posibilități de valorificare**

dr. Ioana Lidia ILEA, Muzeul Național Cotroceni

**Utilitatea unei baze de date cu termeni specifici conservării și
restaurării bunurilor culturale**

COTROCENI NATIONAL MUSEUM
NATIONAL HISTORY COLLOQUIUM
24-th edition, with international participation
May 18-19, 2022

Wednesday, May 18, 2022

10:00 – 10:30 – Opening remarks

**10:30 – 11:00 – Presentation of books edited by Cotroceni National Museum
Publishing House in 2021**

CULTURAL HERITAGE SECTION

Cultural heritage with memorial value

Salon of Flowers: 11:00 - 13:30

Moderator: arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU

arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU, Biblioteca Sfântului Sinod

**The Patriarch Sylvester of Antioch and his book donation to the Saint
Sava monastery in Iassy. A needed reconsideration**

dr. Ginel LAZĂR, National Museum of History of Romania

**End of a Romanian century, surprised in the marginal notes of prince
Constantin Brâncoveanu from „Foletul novel” (manuscript from the
patrimony of MNIR)**

dr. Carmen TĂNĂSOIU, Muzeul Național de Artă al României

The kettle of count Keresztes and his stories

dr. Mariana LAZĂR, Cotroceni National Museum

**Cantacuzine tombstones from Cotroceni monastery church and their
memorial value**

dr. Marius PĂDURARU, Muzeul Județean de Istorie Argeș

**„Since the future story is not known, and still to the angels unknown”
- april 29, 1751. The testament of Bălașa Băleanu, daughter of the
great chancellor Șerban Greceanu**

dr. Oana-Mădălina POPESCU, Biblioteca Academiei Române

Nicodimos of Tismana mentioned as a saint in historical sources before his official canonization by the Romanian Orthodox Church

Mihai-Alex OLTEANU, Muzeul Mitropolitan Iași

Hierarchical insignia, visual correspondence in paintings and photographs found in the patrimonial assets of the Iași Metropolitan Museum

dr. Corina ANDREI, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște
IN MEMORIAM - Ioan Nicolin (1882-1942)

dr. Irina CÎRSTINA, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, Târgoviște
Toma Tudoran, a legendary officer of the Romanian cavalry during the interwar years

BREAK: 13:30 – 14:30

Artists and their artworks in the national heritage

Salon of Flowers: 14:30 – 17:00

Moderator: dr. Elena OLARIU

dr. Adrian-Silvan IONESCU, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

An unknown portrait of Omer Pasha by C. D. Rosenthal

dr. Florin GEORGESCU, Muzeul Național de Istorie a României

National medieval personalities represented in Romanian painting

dr. Ramona CARAMELEA, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

„Izvoade strămoșești”. Some Historiographical Notes on an Album of Decorative Arts from the Early Twentieth Century

Amalia Daniela NICOARĂ, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova

Manuscript pages - „The Hidden Road” by Hortensia Papadat-Bengescu

dr. Nicoleta BĂDILĂ, Muzeul Municipiului București

Some considerations on portrait in Romanian painting. Case study: G.D. Mirea

dr. Elena OLARIU, drd. Cristina Ioniță, Muzeul Municipiului București
**Cecilia Cuțescu Storck - Works from the Cadrilater and Dobruja
exhibited for the first time**

drd. Delia BRAN, Muzeul Municipiului București
**About generosity and cultural policies - another face of the painter
Ștefan Popescu**

dr. Eduard ANDREI, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”
**The Romanian Painter Ilie Cristoloveanu and His Family at the New
York World’s Fair, 1939-1940**

Livia GEORGESCU, Muzeul Național Cotroceni
**A landmark of the glassmakers' guild - the ornamentation of Czech
glassmaking and its reflections in the patrimony of the Cotroceni
National Museum**

CULTURAL HERITAGE SECTION

THURSDAY, May 19, 2022

Salon of Flowers, 10:00 – 13:30

Moderator: dr. Ioana Lidia ILEA

Cultural heritage with memorial value

drd. Mădălina MANOLACHE, Muzeul Municipiului București
Photos of a young princess at the Minovici Museum

dr. Adriana DUMITRAN, Biblioteca Națională a României
**Photographers and Photographs of the Coronation Celebrations in
Alba Iulia and Bucharest (October 15-17, 1922)**

dr. Macrina-Emilia OPROIU, Muzeul Național Peleş
Kitchen and „tea”, at Castelul Peleş

dr. Adriana Cristina MAZILU, Muzeul Național Cotroceni
An honest man and a great actor - Aristide Demetriade

dr. Carmen TĂNĂSOIU, Muzeul Național de Artă al României
Contemporary royal portraits in Romania

Preservation, restoration and valorisation of cultural heritage

dr. Șarolta SOLCAN

The city from the 17th-18th centuries and its immovable heritage between conservation and destruction

Anastasia FLOROIU, Muzeul Național Cotroceni

Presentation of the restoration methodology of a celebration icon with double faces from the 19th century

Roxana LĂCRĂRU – TOPOR, Muzeul Național Cotroceni

Recovery of the cultural heritage by regaining its aesthetic and structural integrity - 19th century mirror (case study)

dr. Ilarion ȚIU, Liceul Teoretic „Radu Popescu” Popești-Leordeni

Heritage monuments from Popești-Leordeni (Ilfov county): history, state of conservation, possibilities for revaluation

dr. Ioana Lidia ILEA, Muzeul Național Cotroceni

The usefulness of a cultural's heritage conservation and restoration terminology database

SECȚIUNEA PATRIMONIULUI CULTURAL
CULTURAL HERITAGE SECTION
REZUMATE / ABSTRACTS

arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU, Biblioteca Sfântului Sinod

Patriarhul Silvestru al Antiohiei și dania sa de carte către mănăstirea Sfântul Sava din Iași. O reevaluare necesară

Rezumat: Personalitatea patriarhului Silvestru nu ne este îndeajuns de cunoscută, cu toate că acesta a rezidat la noi mai mulți ani, fiind un apropiat al domnitorilor și al intelectualilor din Țările Române. Acțiunile patriarhului Silvestru s-au concentrat, în general, asupra ajutorării creștinilor arabofoni, clerici și laici, amenințați pe de-o parte de imposibilitatea continuării misiunii lor spirituale din cauza lipsei de cărți de învățătură și de slujbă, iar pe de altă parte, de agresivitatea prozelitismului inițiat în Levant de misiunile catolice.

Câtă vreme a activat în Iași, patriarhul Silvestru a rezidat la mănăstirea Sfântul Sava a Patriarhiei Ierusalimului. Simțindu-se apropiat de comunitatea monahală de la Sfântul Sava din Iași care îi amintea de mănăstirea cu același nume din Țara Sfântă, patriarhul Silvestru donează aici niște cărți pe care notează lucruri interesante. Aceste informații au ajuns până la noi, din păcate, incomplete și deformate. Prin materialul de față ne propunem să restabilim adevărul conform propriilor cercetări efectuate recent.

Cuvinte cheie: patriarhul Silvestru al Antiohiei, mănăstirea Sfântul Sava, Iași, creștinii arabi, cărți de cult, donații

The Patriarch Sylvester of Antioch and his book donation to the Saint Sava monastery in Iassy. A needed reconsideration

Abstract: The personality of the patriarch Sylvester is insufficiently known to us, despite the fact that he lived on our territory several years, being close to voivodes and intellectuals of the Romanian countries. His actions focused generally on helping Arabic speaking Christians, both secular and clerics, who were threatened on one hand by the impossibility of continuing their spiritual mission because of the shortage of books for learning and worship, and on the other hand, by the aggressive missionaryism initiated by the Catholic missions in the Levant.

As long as he activated in Iassy, the patriarch Sylvester resided at the Saint Sava monastery of the Jerusalem Patriarchy. Feeling close to the monastery community at Saint Sava in Iassy, which reminded him of the monastery with the same name at the Holy Places, the patriarch Sylvester donated here some books on which he noted some interesting facts. This information unfortunately reached us incomplete and distorted. Through the present paper, we intend to re-establish the truth according to our own recent research.

Keywords: Patriarch Sylvester of Antioch, Saint Sava monastery, Iași, Arabic Christians, religious books, donations

dr. Ginel LAZĂR, Muzeul Național de Istorie a României

Sfârșit de veac românesc, surprins în consemnările marginale brâncovenești din „Foletul novel” (manuscris din patrimoniul MNIR)

Rezumat: În *Colecția de manuscrise* medievale din cadrul Muzeului Național de Istorie a României se conservă un manuscris, scris de Ioan Românul, pe care îl vom prezenta succint în rândurile următoare. Calendarul este caligrafiat în limba română, cu alfabet chirilic, pe hârtie cu filigran, iar pagina de titlu evidențiază următoarele: *Kalendare, Ce să chiamă, Foletul Novel: De Anul 1693. Carele, Dupre Limba Francească, în Rumâniască, s-au întorsu, De Jupânul Ioan Românul.*

„Foletul Novel”, căci așa îl vom denumi în continuare, conține mai multe scurte introduceri semnate de autor, intitulându-se astfel: *Prea Înălțate, Prea slăvite și Prea Luminate Doamne*, întâlnite la fiecare început de *Zodiac*, conform anilor 1693-1704.

Acest manuscris conține o serie de calendare traduse din italiană și a fost pregătit pentru tipar, fapt care rezultă din prefața de la fila 24 verso, adresată „Cătră Cetitori”, dar nu a mai făcut obiectul tipăririi în *epoca brâncovenească*. Între filele sale de hârtie se găsesc și însemnări importante ale lui Vodă Brâncoveanu, care ne ajută să înțelegem mai bine opera politico-culturală a domnitorului de la sfârșitul secolului al XVII-lea, încununând în mod magistral moștenirea înaintașilor săi.

Cuvinte cheie: Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești, „Foletul Novel”, calendar italian, zodiac, Ioan Românul

End of a Romanian century, surprised in the marginal notes of prince Constantin Brâncoveanu from „Foletul novel” (manuscript from the patrimony of MNIR)

Abstract: In the *Collection of medieval manuscripts* owned by the National Museum of Romanian History, a manuscript is preserved, written by Ioan Românul (John the Romanian), which we will briefly present in the following lines. The calendar is handwritten in Romanian, with the Cyrillic alphabet, on watermarked paper, and the title page highlights the following: *Kalendar, called Foletul Novel: From the year 1693, translated from Italian (frâncească language) into Romanian by jupân Ioan the Romanian.*

„Foletul Novel”, as we will call it from now on, contains several short introductions signed by the author, entitled: *Most Exalted, Most Glorified and Most Enlightened Lord*, encountered at every beginning of *the Zodiac*, according to the years 1693-1704.

This manuscript contains a series of calendars translated from Italian and was prepared for printing, a fact that results from the preface on the 24th verso page, addressed to "*To the Readers*", but was no longer printed in the *Brancoveanu era*. Among his sheets of paper are also important notes by prince Brâncoveanu, which helps us to better understand the politico-cultural work of

the ruler from the end of the seventeenth century, masterfully crowning the legacy of his ancestors.

Keywords: Constantin Brâncoveanu, lord of Wallachia, “Foletul Novel”, Italian calendar, zodiac, Ioan Românul

dr. Carmen TĂNĂSOIU, Muzeul Național de Artă al României

Ibricul contelui Keresztes și poveștile sale

Rezumat: În patrimoniul Muzeului Național de Artă al României se află un ibric cu o siluetă elegantă, care, în urma unor cercetări, ne-a dezvăluit o istorie interesantă. Ibricul este decorat pe corp cu stema contelui Márton Iosef Keresztes de Várhegy și Sárospatak.

În calitate de comite ale comitatului Târnavei, acesta i-a ajutat pe călugării minorități la venirea lor în Târgu Mureș, la începutului secolului al XVIII, oferindu-le găzduire atât în casa sa din cetate, la 1726, cât și în cea din Curteni, aproape de oraș. Ulterior, contele i-a ajutat să construiască mănăstirea/biserica minorităților „Sfântul Anton de Padova” din Târgu Mureș.

Venirea minorităților la Târgu Mureș se înscrie în mișcarea de reviriment a bisericii catolice în fața celei protestante, determinată de intrarea armatei austriece în Transilvania, la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Cuvinte cheie: contele Márton Keresztes, comitatul Târnava, călugării minorități, argintărie

The kettle of count Keresztes and his stories

Abstract: The National Museum of art of Romania has a kettle with an elegant silhouette, which, following some research, revealed an interesting history. The kettle is decorated on the body with the coat of arms of Count Márton Iosef Keresztes de Várhegy and Sárospatak.

As Count of Târnava county, he helped the minor monks, when they arrived in Târgu Mureș, at the beginning of the 18th century, offering them accomodation both in his house, in the fortress, in 1726, and in his residence of Curteni, close to the town. Few years later, he helped them to build the monastery / church of the minorities „Saint Anton of Padua”, in Târgu Mureș.

The arrival of the minorities in Târgu Mureș is part of the revival movement of the Catholic Church in front of the Protestant one, determined by the entry of the Austrian army in Transylvania, at the end of the 17th century.

Keywords: Count Márton Keresztes, Târnava county, minor monks, silverware

dr. Mariana LAZĂR, Muzeul Național Cotroceni

Lespezi funerare cantacuzine din biserica mănăstirii Cotroceni și valoarea lor memorială

Rezumat: Reprezentativitatea patrimoniului cu valoare memorială este conferită de raportul său cu persoane sau evenimente importante pentru istoria unei națiuni sau a unei comunități, perpetuând memoria lor de-a lungul timpului. Acesta este cazul patrimoniului cultural al Muzeului Național Cotroceni, care deține artefacte relevante pentru istoria de peste trei secole a ansamblului Cotroceni. Printre acestea se înscriu și lespezile funerare care acopereau mormintele unor mari boieri înhumați în biserica mănăstirii Cotroceni - în primul rând ale ctitorului, domnul Șerban Cantacuzino, și rudelor sale, lăcașul de cult devenind o necropolă a Cantacuzinilor.

În prezenta comunicare avem în vedere lespezile funerare ale marelui spătar Radu Cantacuzino, fiu al stolnicului Constantin Cantacuzino și nepot al domnului Șerban, și fiului lui, Constantin, membri ai elitei muntene din primul sfert al secolului al XVIII-lea. Pe baza informațiilor istorice, ne propunem să reconstituim datele esențiale ale vieții lor, contextele politice și sociale care le-au marcat existența, dar și să sesizăm cum dispariția lor i-a marcat pe cei apropiați.

Patrimoniul istoric este adesea asociat cu o calitate estetică, pe care o regăsim și în decorația acestor pietre funerare. Ornamentația florală este specifică stilului brâncovenesc, un stil românesc, cu anumite motive decorative inspirate din Renaștere și Baroc.

Cuvinte cheie: biserica mănăstirii Cotroceni, necropolă a familie Cantacuzino, Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești, Radu Cantacuzino, lespezi funerare

Cantacuzine tombstones from Cotroceni church and their memorial value

Abstract: The representativeness of the heritage with memorial value is conferred by its relation to persons or events important for the history of a nation or a community, perpetuating their memory over time. This is also the case of cultural heritage of Cotroceni National Museum, which holds cultural artefacts relevant to the history of over three centuries of Cotroceni ensemble. Among them we can notice the tombstones of some great boyars buried in the church of the Cotroceni monastery - first of all of the founder, prince Șerban Cantacuzino, and of his relatives, this church becoming a necropolis of the Cantacuzino family.

In this communication we consider the tombstones of the great boyar, Radu Cantacuzino, son of Constantin Cantacuzino, and nephew of prince Șerban, members of the Wallachian elite from the first quarter of the 18th century. Based on historical information, we intend to reconstitute the essential

data of their lives, the political and social contexts that marked their existence, but also to find how their disappearance marked those close to them.

The historical heritage is often associated with an aesthetic quality, which we also find in the decoration of these tombstones. The floral ornamentation is specific to the Brancovenesc style, a Romanian style, with certain decorative motifs inspired by Renaissance and Baroque.

Keywords: Cotroceni monastery church, Cantacuzino family necropolis, Șerban Cantacuzino, prince of Wallachia, Radu Cantacuzino, tombstones

dr. Marius PĂDURARU, Muzeul Județean de Istorie Argeș

„De vreme ce întâmplarea cea viitoare iaste neștiută, și încă și îngerilor necunoscută” - 29 aprilie 1751. Diata jupânesei Bălașa Băleanu, fiica marelui logofăt Șerban Greceanu

Rezumat: Comunicarea noastră are la bază testamentul inedit al Bălașei Băleanu, interesantă figură feminină a elitei valahe din secolul al XVIII-lea. Fiică a marelui logofăt Șerban Greceanu, dregător credincios al domnului Constantin Brâncoveanu, a fost căsătorită inițial cu marele postelnic Radu Filipescu, iar apoi, după decesul acestuia, cu marele comis Constantin Băleanu. Din nefericire, și acesta s-a stins destul de repede. De la ambii soți, Bălașa a avut câte un fiu, Constantin Filipescu, respectiv Radu Băleanu, pe care a fost nevoită să-i crească singură. Cei doi fii au fost personalități total diferite, cel din urmă generând o serie de probleme de imagine familiei și făcând ca bătrânețea mamei sale să nu fie senină.

Ne vom opri asupra practicii testamentare și, de asemenea, vom face scurte incursiuni în genealogiile membrilor marilor familii boierești Băleanu, Filipescu și Greceanu, care au legătură cu subiectul abordat.

Cuvinte cheie: societatea românească, secolul XVIII, testamente, familiile Greceanu, Băleanu, Filipescu

„Since the future story is not known, and still to the angels unknown” - april 29, 1751. The testament of Bălașa Băleanu, daughter of the great chancellor Șerban Greceanu

Abstract: Our communication is based on the unique testament of Bălașa Băleanu, an interesting female figure of the Wallachian elite from the eighteenth century. The daughter of the great chancellor Șerban Greceanu, a faithful high rank clerk of ruler Constantin Brâncoveanu, was initially married to the great postelnic Radu Filipescu, and then, after his death, to the great equerry Constantin Băleanu. Unfortunately, he, too, passed away relatively quickly. From each of both spouses, Bălașa had a son, Constantin Filipescu and Radu Băleanu respectively, whom she had to raise on her own. The two sons were totally different personalities, the latter generating a series of problems with the family's image and making his mother's old age not a serene one.

We will dwell on the testamentary practice, and we will also make short forays into the genealogies of the members of the great boyar families Băleanu, Filipescu and Greceanu who are related to the tackled subject.

Keywords: Romanian society, 18th century, testaments, Greceanu, Băleanu, Filipescu families

dr. Oana-Mădălina POPESCU, Biblioteca Academiei Române

Menționarea cinstirii ca sfânt a cuviosului Nicodim de la Tismana în izvoare istorice înainte de canonizarea sa oficială de către Biserica Ortodoxă Română

Rezumat: În studiul de față prezentăm câteva tipuri de surse istorice din perioada secolelor XVI-XIX, scrise și iconografice, editate și inedite, în care cuviosul Nicodim de la Tismana este descris ca sfânt, făcător de minuni, având sfinte moaște, fiind redat în iconografie cu aureolă, inclus în sinaxar și cinstit ca al doilea ocrotitor al ctitoriei sale, prin slujbe bisericești, tipărite cu binecuvântarea episcopului de Râmnic din acea vreme. Toate aceste detalii ne arată că părintele Nicodim, reorganizatorul monahismului românesc, trăitorul și susținătorul curentului isihast, a fost cinstit de popor, de autoritățile laice și bisericești ca sfânt, înainte de canonizarea sa oficială de către Biserica Ortodoxă Română, în 1955.

Am abordat acest subiect - al grupării surselor care vorbesc despre sfințenia părintelui Nicodim de la Tismana înainte de canonizarea oficială -, pe de o parte deoarece, cercetând actele de cancelarie ornate cu icoane, am identificat și două hrisoave inedite, din secolele XVII-XVIII, deosebit de frumoase și interesante, împodobite cu icoana sfântului, iar pe de altă parte pentru că tema nu fusese evidențiată ca atare de studiile istoriografice anterioare, care se concentrau mai degrabă pe clarificarea unor elemente punctuale, pur istorice.

Cuvinte cheie: Sfântul Nicodim, Tismana, sfânt, canonizare, icoană

Nicodimos of Tismana mentioned as a saint in historical sources before his official canonization by the Romanian Orthodox Church

Abstract: In the present study, we analyse several historical sources (documents, manuscripts, old or rare printed books, travel reports, iconographic sources) from the 16th to 19th centuries, in which Nicodimos of Tismana is mentioned as *saint*, with *holy relics*, long before his official canonization by the Romanian Orthodox Church, in 1955. The Tismana Monastery, that sheltered the tomb and a part of his holy relics, venerated him as its official second patron saint, together with its historical feast, the Koimisis of the Virgin. His icon was painted on manuscripts and religious hymns were composed, in his honour, and printed, in the 18th century, by the bishop of Râmnic, the supreme religious authority of the region.

We chose this topic because, on the one hand, it had not been studied so far by the historiographical works, that focused mainly on specific, historical issues. On the other hand, in our research, we identified two charters, very beautiful and rare, decorated with his icon.

Keywords: Saint Nicodimos, the Tismana Monastery, saint, canonization, icon

Mihai-Alex OLTEANU, Muzeul Mitropolitan Iași

Însemne arhieresti, corespondențe vizuale în tablouri și fotografii regăsite în bunurile de patrimoniu ale Muzeului Mitropolitan Iași

Rezumat: Ideea cercetării care a condus la elaborarea acestui articol a venit în momentul în care organizam, la Muzeul Mitropolitan Iași, vitrina eveniment dedicată Mitropolitului Calinic Miclescu al Moldovei. Cu această ocazie a fost identificat în patrimoniul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei tabloul ce îl reprezenta pe ierarh. Imediat după aceea am încercat să identificăm în patrimoniul deținut și obiectele cu care era reprezentat în acel tablou.

După acest succes, prezentat în cadrul unui eveniment, am început să aprofundez ideea de a asocia tablourile ierarhilor din colecția noastră, ba chiar și unele fotografii, cu obiectele din colecție, reușind astfel să identific unele engolpioane și cruci pectorale ce au fost purtate de acești Mitropoliți ai Moldovei. Am constatat, astfel, că unele dintre aceste însemne arhieresti au fost purtate succesiv de mai mulți ierarhi moldoveni. Totodată, au fost identificate și o mitră, o pateriță și câteva veșminte sau fragmente de veșminte păstrate peste timp.

Cuvinte cheie: însemne arhieresti, identificare, tablouri, fotografii, Muzeul Mitropolitan Iași

Hierarchical insignia, visual correspondence in paintings and photographs found in the patrimonial assets of the Iași Metropolitan Museum

Abstract: The idea of the research that led to the writing of this article came when we organized at the Metropolitan Museum of Iasi the showcase event dedicated to Metropolitan Calinic Miclescu of Moldova, occasion that led to the identification in the patrimony of the Metropolitan of Moldova and Bucovina, of the picture representing this hierarch. Immediately after that, we tried to identify in the patrimony we owned, the objects he was represented in that painting with.

After this success, presented during an event, I began to deep the idea of associating the paintings of the hierarchs in our collection, and even some photos, thus managing to identify some engolpions and pectoral crosses that were worn by these Metropolitans of Moldova. I found that some of these hierarchical insignia were successive worn by several Moldovan hierarchs. In addition to these, I also identified a mitre, a patty and a few garments or fragments of clothing preserved over time.

Keywords: hierarchical insignia, identification, paintings, photographs, Iași Metropolitan Museum

dr. Corina ANDREI, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”,
Târgoviște

IN MEMORIAM - Ioan Nicolin (1882-1942)

Rezumat: Colonelul Ioan Nicolin s-a născut în anul 1882, în localitatea Dioști, din fostul județ Romanați. A urmat școala fiilor de militari din Iași și apoi Școala de Ofițeri de Infanterie din București, absolvită în anul 1905. Repartizat în 1906 la Regimentul 22 Infanterie din Târgoviște, l-a slujit vreme de 21 de ani, îndeplinind toate funcțiile, de la comandant de pluton la comandant de unitate. A fost comandant de companie pe timpul Campaniei din Bulgaria (1913), comandant de batalion în Războiul de Reîntregire, erou al luptelor de la „Răchitașul Mic” (regiunea Oituz-Mărășești), ulterior comandant de mare unitate și al garnizoanei Târgoviște.

Colonelul Ioan Nicolin s-a remarcat nu numai ca un militar conștiincios, dar și ca scriitor, prin preocupările sale constante cu caracter literar și memorialistic. A publicat poezii în gazetele vremii și a editat în anul 1930 „Istoricul Regimentului III Dâmbovița Nr. 22”, cu prilejul împlinirii unui secol de la înființare. A edificat unul dintre cele mai importante monumente din municipiul Târgoviște, închinat eroilor căzuți în Războiul de Independență și cel de Reîntregire.

Fondul documentar Ioan Nicolin se află în posesia Complexului Național Muzeal „Curtea Domnească” din anul 2005, donat de fiul acestuia, avocatul Theodor Nicolin. Fondul a fost prelucrat și înregistrat în colecțiile instituției (documente istorice, din perioada modernă și contemporană, fotografii/litografii).

Cuvinte cheie: colonelul Ioan Nicolin, Armata Română, Primul Război Mondial, Garnizoana Târgoviște

IN MEMORIAM - Ioan Nicolin (1882-1942)

Abstract: Colonel Ioan Nicolin was born in the year 1882, in Dioști, in the ex-district of Romanați. He studied at the military school in Iași and then he followed the officer's infantry school in Bucharest, that he graduated in 1905. Sent to the 22 nd regiment of infantry of Târgoviște, he worked there for twenty-one years, fulfilling all the positions, from commander of the platoon to commander of the unit. Another ten years he fulfilled diverse positions in the superior echelons. He was commander of the company during the Campaign in Bulgaria (1913), battalion commander in the Reunification War, hero of the battles of Rachitașul Mic (Oituz-Mărășești region) Unit and garrison commander.

Colonel Ioan Nicolin distinguished himself not only as a conscientious military but also as a man that had interests in the literary and memorise field. He published poems in papers of the time, he was editor for „History of the III Regiment Dambovita Nr. 22”, with the occasion of reaching one century (1930) from the founding of one of the most important monuments in Târgoviște, dedicated to the heroes that died in the Independence War and the ones that lost their life in the Reunification War.

Ioan Nicolin documentary fund has been owned by the National Museum Complex „Royal Court”, donated by his son, the lawyer Theodor Nicolin, in 2005. The fund was processed and recorded in the museum’s registers (modern and contemporary history documents, photography/lithography).

Keywords: colonel Ioan Nicolin, Romanian Army, First World War, Târgoviște Garrison

dr. Irina CÎRSTINA, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, Târgoviște

Toma Tudoran, ofițer de legendă al cavaleriei române în perioada interbelică

Rezumat: Născut în Oltenia, în localitatea Amărăștii de Jos, din județul Romanați, în zorii secolului XX, Toma Tudoran a fost absolvent și, ulterior, ofițer-instructor al Școlii Militare de Cavalerie „Ferdinand I” de la Târgoviște.

A devenit târgoviștean prin căsătoria cu Georgeta Pârvulescu, fiica avocatului și, în mai multe mandate, primarului George Pârvulescu. Toma Tudoran a fost unul dintre componenții Echipei Hipice a României (1934-1940). A ajuns unul dintre cei mai buni specialiști în cursele de obstacole din perioada interbelică, câștigătorul a zeci de premii la cele mai importante competiții hipice internaționale ale vremii (Roma, Torino, Florența, Aachen, Düsserldorf, Berlin, Varșovia, Viena etc.)

Muzeul de Istorie din Târgoviște deține o valoroasă colecție de trofee și obiecte personale, toate achiziționate de la Radu Tudoran, fiul colonelului.

Cuvinte cheie: Toma Tudoran, școala de cavalerie, competiții hipice, ofițer, Târgoviște

Toma Tudoran, a legendary officer of the Romanian cavalry during the interwar years

Abstract: Born in Oltenia, in the village of Amărăștii de Jos, in Romanați county, at the dawn of the 20th century, Toma Tudoran was an alumnus and later an officer-instructor of the Military Cavalry School „Ferdinand I” in Targoviste.

He became a citizen of Târgoviște by his marriage to Georgeta Pârvulescu, the daughter of George Pârvulescu, a lawyer elected mayor for several terms. Toma Tudoran was a member of the national horse-racing team of Romania between 1934-1940. He was one of the best horse riders of the interwar period, a specialist in steeplechase races, and a winner of dozens of prizes at the most important international equestrian competitions of the time.

The Museum of History in Târgoviște has a valuable collection of trophies and personal objects, all acquired from Radu Tudoran, the colonel's son.

Keywords: colonel Toma Tudoran, cavalry school, equestrian competitions, officer, Târgoviște

Artiști și creațiile lor în patrimoniul cultural

Artists and their artworks in cultural heritage

dr. Adrian-Silvan IONESCU, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

Un portret necunoscut al lui Omer Pașa de C.D. Rosenthal

Rezumat: Cu ani în urmă elaborasem un studiu despre portretele generalului Omer Pașa, a cărui biografie a fost strâns legată de istoria românească prin poziția de comandă deținută în timpul ocupației otomane a Bucureștilor în 1848 și, mai apoi, în campanie dunăreană ce a constituit preambulul Războiului Crimeii din 1854-1856 împotriva rușilor, spre a nu mai menționa și faptul că era însurat cu o româncă.

Din periodicele ilustrate ale vremii și din corespondența dintre revoluționari, se știa că pictorul C. D. Rosenthal se deplasase la Giurgiu pentru a-i executa un portret acestui important comandant militar, precum și comisarului extraordinar al Sublimei Porți, Suleiman Pașa. Schițe ale acestui portret au fost reproduse în *Illustrierte Zeitung* și în *L'Illustration*, dar nu se știa nimica despre soarta lucrării finite.

Dar, într-o licitație din 2021 a Casei Artmark a fost prezentat acest portret, considerat demult pierdut. Este o lucrare de dimensiuni relativ mici (26,5 x 21 cm), pictată în ulei pe carton și-l reprezintă pe bravul soldat într-o altă poză decât aceea cu care eram obișnuiți din schițele date publicității.

Astfel, opera lui Rosenthal se îmbogățește cu o lucrare despre se știa că o executase, dar nu se mai știa că a supraviețuit vicisitudinilor vremurilor prin care a trecut.

Cuvinte cheie: Omer Pașa, comandant otoman, C. D. Rosenthal, pictori români

An unknown portrait of Omer Pasha by C. D. Rosenthal

Abstract: I happened to compile a study of General Omer Pasha's portraits some years ago, as his biography is closely interlinked with the history of the Romanian Principalities. In 1848, during the Ottoman occupation of Bucharest - the general was in command; he would be again involved as a leading commander during the 1853-1854 Danube campaign against the Russians, the prelude of the Crimean War. On a personal note, it's worth mentioning he was married to a Romanian lady.

The picture magazines of the time and the correspondence among the 1848 revolutionaries, reveal that the painter C. D. Rosenthal travelled to Giurgewo, to paint a portrait of this important military commander and of the extraordinary envoy of the Sublime Porte, Suleiman Pasha. *Die Illustrierte Zeitung* and *L'Illustration* published sketches of this portrait, but then the trail went cold, we know nothing more about the finished painting.

Until the 2021 auction at the Artmark House that is, when this presumed lost portrait suddenly surfaced. It is a relatively small oil on cardboard work

(26.5 x 21 cm), and represents the brave general in a different posture from the ones in the sketches published earlier.

Therefore, Rosenthal's artworks catalogue enriches with a portrait known to have been painted, but not known to have survived the passage/the vicissitude of time.

Keywords: Omer Paşa, Ottoman commander, C. D. Rosenthal, Romanian painters

dr. Florin GEORGESCU, Muzeul Național de Istorie a României

Personalități medievale naționale reprezentate în pictura românească

Rezumat: Studiul dedicat unor personalități reprezentative ale Evului mediu național își propune să aducă în atenție o serie de creații picturale din colecția de artă plastică a Muzeului Național de Istorie a României, care surprind figuri de conducători cu rol însemnat în istoria spațiului românesc a veacurilor XVI - XVII.

Astfel, în patrimoniul instituției noastre se regăsesc reprezentări, în tehnicile picturale ale uleiului pe pânză, respectiv pe carton, domnul Ion Vodă cel Cumplit, voievodul Mihai Viteazul, împreună cu marele ban Preda Buzescu și, nu în ultimul rând, domnul Matei Basarab.

Portretul domnului Moldovei Vasile Lupu reprezintă un fragment de frescă de la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași, respectivul fragment fiind montat pe un suport de lemn.

Trei dintre creațiile picturale poartă semnătura lui Ion Stoica Dumitrescu (1886-1956): „Domnitorul Ion Vodă cel Cumplit“, „Mihai Viteazul și Preda Buzescu“ și „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia“. Una dintre reprezentările voievodului Mihail Viteazul îl are ca autor pe Grigore Romano (1868-1917), iar portretul care îl surprinde artistic pe domnul Matei Basarab este rezultatul penelului unui pictor anonim. Reprezentarea în frescă a voievodului Moldovei, Vasile Lupu, este rodul unor zugrăvi din prima jumătate a secolului al XVII-lea, respectiv Sidor Prospeev, Sidor Gavrilov, Deico Iacovlev și Pronca Nichitin.

Creațiile portretistice evidențiate în acest studiu contribuie la păstrarea în memoria generațiilor prezente și viitoare a ceea ce au reprezentat personalitățile naționale care au avut un rol fundamental în istoria națională dintre veacurile al XVI-lea și al XVII-lea.

Cuvinte cheie: Mihai Viteazul, Matei Basarab, Vasile Lupu, portrete, ulei pe pânză, frescă, zugrăvi, Mănăstirea Trei Ierarhi

National medieval personalities represented in Romanian painting

Abstract: The study dedicated to some representative personalities of the National Middle Ages aims to bring to attention a series of pictorial creations from the fine art collection of the National Museum of History of Romania, which reproduce figures of rulers with a significant role in the history of the Romanian space of the XVI - XVII centuries.

Thus, in the patrimony of our institution there are represented, in the pictorial techniques of oil on canvas, respectively on cardboard, the ruler Ion Vodă cel Cumplit (John the Terrible), the voivode Mihai Viteazul (Michael the Brave), together with the great ban Preda Buzescu and the ruler Matei Basarab.

The portrait of prince Vasile Lupu of Moldavia represents a fragment of fresco from the Three Holy Hierarchs Monastery in Iasi, that fragment being mounted fixed on a wooden support.

Three of the pictorial creations have the signature of Ion Stoica Dumitrescu (1886-1956): „The ruler Ion Vodă cel Cumplit” (John the Terrible), „Mihai Viteazul and Preda Buzescu” and „The entrance of Mihai Viteazul in Alba Iulia” (Michael the Brave). One of the representations of the voivode Mihai Viteazul (Michael the Brave) has as author Grigore Romano (1868-1917), and the portrait that artistically represents the ruler Matei Basarab is the result of the brush of an anonymous painter. The fresco representation of the voivode of Moldavia, Vasile Lupu, is the fruit of some painters from the first half of the seventeenth century, namely Sidor Prospeev, Sidor Gavrilov, Deico Iacovlev and Pronca Nichitin.

The portrait creations presented in this study contribute to preserving in the memory of present and future generations what represented the national personalities who had a fundamental role in the national history between the sixteenth and seventeenth centuries.

Keywords: Mihai Viteazul (Michael the Brave), Matei Basarab, Vasile Lupu, portraits, oil on canvas, fresco, painters, Three Hierarchs Monastery

dr. Ramona CARAMELEA, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

„Izvoade strămoșești”. Note istoriografice pe marginea unui album de artă decorativă de la începutul secolului XX

Rezumat: În 1911, apărea la Editura Casei Școalelor albumul *Izvoade strămoșești* realizat de Margărita Miller-Verghy la îndemnul ministrului Spiru Haret. Profesoară, scriitoare și traducătoare, Margărita Miller-Verghy oferea publicului un album cu motive decorative „autorizate”, culese de pe monumente istorice reprezentative. Autoarea aspira ca formele decorative reunite în album să devină modele pentru creatorii produselor de artă populară.

Inițiativa Margăritei Miller Verghy se constituie într-un investigație etnografică, bazată pe un amplu material documentar și de specialitate, al cărei scop era de a răspunde unei întrebări ce preocupa sfera intelectualilor: „există o artă decorativă românească”? Din această perspectivă, autoarea caută să

valideze, prin intermediul cercetării, existența unei „arte decorative românești” văzută ca o „continuare a celei vechi”.

Comunicarea analizează albumul în contextul socio-cultural dominat de căutări și definiții ale artei naționale, cu care arta populară era asimilată. Publicarea unei astfel de lucrări nu era inedită, o serie de albume cu modele, editate de femei, văzuseră lumina tiparului în aceeași perioadă. Alături de colecționarea de costume populare, tipăriturile marcau interesul tot mai crescut pentru arta populară. Nu în ultimul rând, comunicarea discută albumul din perspectiva unui proiect feminin care a dus la revendicarea de către femei a culturii materiale (țesături și textile) și artei populare.

Cuvinte cheie: Margărita Miller Verghy, album artă decorativă, arta populară românească, modele decorative

„Izvoade strămoșești”. Some Historiographical Notes on an Album of Decorative Arts from the Early Twentieth Century

Abstract: In 1911, Margărita Miller-Verghy published *Izvoade strămoșești* at the Casa Școalelor Publishing House, encouraged by the Minister of Education, Spiru Haret. Teacher, writer and translator, Margărita Miller-Verghy offered the public an album with "authorized" decorative motifs, collected from representative historical monuments. The author aimed for the decorative patterns, gathered in the album, to become models for the creators of folk-art products.

Margărita Miller Verghy's album is an ethnographic investigation, based on an extensive documentary and specialized material, whose purpose was to answer the following question of the intellectual elite: "is there a Romanian decorative art"? From this perspective, the author seeks to validate, through research, the existence of a "Romanian decorative art", seen as a „continuation of the old one”.

The paper analyses the album in the socio-cultural context dominated by searches and definitions of national art, with which popular art was assimilated. Such a work was not a novelty, several albums, edited by women, have been published in the same period. Along with the ethnographic collections of traditional dresses, the prints marked the growing popularity of the folk art among Romanian society. Last but not least, the communication discusses the album from the perspective of a female project that led women to claim material culture (fabrics and textiles), crafts and folk art as their domain.

Keywords: Margărita Miller Verghy, decorative art album, folk Romanian art, decorative models

Amalia Daniela NICOARĂ, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova

File de manuscris—«Drumul ascuns» de Hortensia Papadat-Bengescu

Rezumat: Articolul aduce în prim plan un manuscris original, autograf, al romancierei Hortensia Papadat Bengescu, cuprinzând un fragment, capitolele doi și trei, din romanul «Drumul ascuns». Manuscrisul este o raritate, deoarece scriitoarea deși își copia lucrările, nu intervenea asupra textului pentru a-i modifica sensul sau conținutul în mod radical. Scriitura autoarei române parcurgea un proces complicat de elaborare, proces ce era însoțit de întrebări, ipoteze. Papadat Bengescu nu este o adeptă a cizelării, scrie într-o continuă tensiune, după o perioadă în care textul a stat într-o stare de germinare în mentalul ei. Documentul, de o reală valoare, a intrat în patrimoniul muzeului prahovean în urma unei achiziții, iar procesul verbal din luna martie a anului 1967 a fost înregistrat de profesorul Nicolae Simache.

Creatoare a unor tipologii noi, care au devenit marcă personală a scriiturii Hortensiei Papadat Bengescu, apreciată, în timpul vieții, de critica vremii și mai puțin de publicul cititor, paginile romanelor sale ne introduc într-o lume plină de nevroze, de personaje bântuite de obsesii. Prin complexitatea tehnicilor de analiză, romanele autoarei sunt exemplare autentice ale prozei psihologice românești.

Scriitoarea, care aduce prin paginile sale de roman stilul proustian în literatura română, cântărește atitudinile personajelor sale, transformând snobismul acestora într-o scriitură care redă lipsa de sentimente, precum și degradarea morală, sau cum scria criticul Ge. Călinescu «vieți consumate în nimicuri mondene... tragediile imperceptibile ale salonului». Papadat Bengescu nu este interesată de oamenii sănătoși, boala, sub diferitele ei forme, fiind motivul unde se sintetizează intriga. Deși personajele fac parte din societatea selectă, bogată, acestea sunt marcate de boli comune, fizice sau psihice. Locul unde se desfășoară acțiunea este sanatoriul, tocmai pentru a scoate în evidență degradarea societății.

Mondenitatea surprinsă de autoare este dusă la extrem: în sanatoriul doctorului Walter merge lumea bună să moară. Aici este locul unde suferința este acoperită de gale somptuoase și lux. În toate acestea comunicarea sentimentelor rămâne o formalitate, plină de aluzii și subînțelesuri. Se anulează tot ceea ce este emoțional, locul fiindu-i luat de precizia, aproape matematică, cu care desfășoară procedurile într-un spațiu spitalicesc. Oamenii sunt reduși la modele sociale, care își desfășoară existența robotic, fără a investi sentimente. Dramele se desfășoară, potrivit criticului Eugen Lovinescu, „în aceeași gravă amplitudine ritmică și magistrală analiză”, autoarea notând evoluția progresivă a bolilor fizice și tulburărilor psihologice.

Cuvinte cheie: Hortensia Papadat Bengescu, literatură, manuscris, drumul ascuns

Manuscript pages - „The Hidden Road” by Hortensia Papadat-Bengescu

Abstract: The article brings to the fore an original manuscript, autographed, by the novelist Hortensia Papadat Bengescu, comprising a fragment, chapters two and three, from the novel "The Hidden Road". The manuscript is a rarity, because the writer, although copying her works, did not intervene in the text to radically alter its meaning or content. The writer's writing of the Romanian author went through a complicated process of elaboration, a process that was accompanied by questions and hypotheses. Papadat Bengescu is not a proponent of refinement, she writes in continuous tension, after a period in which the text stood in a state of germination in her mind. The document, of real value, entered the heritage of the Prahovean Museum following an acquisition, and the report from March 1967 was registered by Professor Nicolae Simache.

Creator of new typologies, which have become a personal trademark of Hortensia Papadat Bengescu's writing, appreciated, during her lifetime, by the criticism of the time and less by the reading public, the pages of her novels introduce us to a world full of neuroses, of characters haunted by obsessions. Due to the complexity of the analysis techniques, the author's novels are authentic copies of Romanian psychological prose.

The writer, who brings through her novel pages the Proustian style into Romanian literature, weighs the attitudes of her characters, turning their snobbery into writing that renders the lack of feelings, as well as moral degradation, as the critic Ge Călinescu wrote «lives consumed in worldly nothings ... imperceptible tragedies of the lounge». Papadat Bengescu is not interested in healthy people, the disease, in its various forms, being the reason where the plot is synthesized. Although the characters are part of a select, wealthy society, they are marked by common physical or mental illnesses. The place where the action takes place is the sanatorium, precisely to highlight the degradation of society.

The mondenity captured by the author is taken to the extreme: in Dr. Walter's sanatorium, the good world goes to die. Here is where suffering is covered by sumptuous galas and luxury. In all these, the communication of feelings remains a formality, full of allusions and meanings. It cancels everything that is emotional, the place being taken away by the precision, almost mathematical, with which it carries out the procedures in a hospital space. Humans are reduced to social models that carry out their existence robotically without investing in feelings. The dramas happen, according to critic Eugen Lovinescu, „in the same serious rhythmic amplitude and magisterial analysis”, the author noting the progressive evolution of physical diseases and psychological disorders.

Keywords: Hortensia Papadat Bengescu, literature, manuscript, hidden road

dr. Nicoleta BĂDILĂ, Muzeul Municipiului București

Câteva considerații asupra portretului în pictura românească.

Studiu de caz: G.D. Mirea

Rezumat: Portretul este una dintre formele artistice conectate direct la model, ceea ce face ca realismul să fie una dintre trăsăturile de bază ale acestui gen artistic. Însă doza în care este implementat face parte din negocierea dintre portretizat și portretist. Reprezentarea modelului și prezentarea lui publicului contemporan și posterității este condiționată de plăcerea pe care o face comanditarului, care este, de multe ori, aceeași persoană cu modelul. De aceea, portretul nu este exclusiv o viziune a artistului asupra subiectului, ci se încarcă cu elemente externe acestei conexiuni, dependente de mediu, pretențiile vremurilor și ale oamenilor care se vor înfățișați.

În a doua jumătate a secolului XIX portretul din spațiul românesc trece printr-o serie de schimbări. Cea mai relevantă pentru evoluția lui este însă renunțarea la convențiile de redare a statutului social în favoarea înfățișării fizionomice singulare, neconcurată de prezența unui inventar de obiecte, care să iasă în evidență prin forme și culori spectaculoase. Expresiile și trăsăturile faciale sunt redată cu atenție, iar interferența dintre chip și spirit tinde să se releve cu ușurință privitorului.

Printre portretiști de succes ai sfârșitului de secol XIX se încadrează și pictorul George Demetrescu Mirea (1852-1934). Elev al lui Fidelis Walch, Sava Henția, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, aceasta a abordat scene cu teme istorice, mitologice, de obicei compoziții de gen de mari dimensiuni. Însă portretele sale au avut succes în societatea bucureșteană încă de la întoarcerea sa de la studii din Paris. Pe de o parte sunt portretele comandate de protipendada capitalei, pe de altă parte, Mirea pictează portrete ale oamenilor care îl impresionează și pe care astăzi îi identificăm doar prin categoria socială sau de vârstă din care par să facă parte. Tehnica pentru acest gen și-a însușit-o în atelierul francez al pictorului Carolus-Duran (Charles Auguste Émile Durand), iar principalele trăsături se conturează în jurul folosirii luminii și redării materiei. A pictat rezervat, aristocratic, uneori racordat doar la cerințele portretizatului.

Studiul de față propune o analiză a portretisticii în pictura românească pornind de la particular spre general, de la studiul de caz dedicat lui Mirea, către scopurile, stilurile, locurile de expunere și reprezentarea individualizată. Expresii faciale, gesturi, veșminte și decorul vor reprezenta câmpurile de analiză, care vor stabili raportul dintre reprezentarea modelului în conformitate cu tendințele epocii sau cerințele individuale și rolul portretului ca reprezentare și obiect funcțional.

Cuvinte cheie: pictori români, Gheorghe Demetrescu Mirea, portretul în pictura românească, secolele XIX-XX

Some considerations on portrait in Romanian painting.

Case study: G.D. Mirea

Abstract: The portrait is an artistic form directly connected to the model, which makes realism one of the basic features of this artistic genre. But the dose in which it is implemented is part of the negotiation between the portraitist and the portrayed. The representation of the model and its presentation to the contemporary public and its posterity is conditioned by the pleasure it gives to the sponsor, who is often the same person as the model. Therefore, the portrait is not exclusively a vision of the artist on the subject, but it has external elements for this connection, dependent on the environment, the requirements of the age and of the portrayed.

In the second half of the 19th century, the portrait in the Romanian space underwent a series of changes. The most relevant for its evolution, however, is the renunciation of conventions for the rendering of social status in favour of the singular physiognomic appearance, not competed by the presence of an inventory of objects that stand out through spectacular shapes and colours. Facial expressions and features are rendered carefully, and the interference between face and spirit tends to be easily identified by the viewer.

Among the successful Romanian portraitists of the late 19th century is the painter George Demetrescu Mirea (1852-1934). A student of Fidelis Walch, Sava Henția, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, he approached scenes with historical and mythological themes, usually large-scale compositions. But his portraits have been successful in Bucharest society since his return from studies in Paris. On the one hand are the portraits commissioned by the capital's protipendada, on the other hand, Mirea paints portraits of people who impress him and whom we identify today only by the social or age category of which they seem to be part. The technique for this genre was learned in the painter Carolus-Duran's (Charles Auguste Émile Durand) French studio, and the main features are around the use of light and the rendering of materiality. He painted reserved, aristocratic, sometimes connected only to the requirements of the portrait.

The present study proposes an analysis of portraiture in Romanian painting from the particular to the general, from the case study dedicated to Mirea, to the purposes, styles, places of display and individualized representation. Facial expressions, gestures, clothing and scenery will represent the fields of analysis that will establish the relationship between the representation of the model in accordance with the trends of his time or individual requirements and the role of the portrait as a representation and functional object.

Keywords: Romanian painters, Gheorghe Demetrescu Mirea, portrait in Romanian painting, 19th - 20th centuries

dr. Elena OLARIU, drd. Cristina Ioniță, Muzeul Municipiului București
Cecilia Cuțescu Storck, lucrări inedite realizate în Cadrilater și Dobrogea

Rezumat: În colecția Muzeului „Frederic Storck și Cecilia Cuțescu Storck” se păstrează o semnificativă serie de desene și picturi inedite realizate de Cecilia Cuțescu Storck, care redau peisaje din zona Dunării, a Dobrogei și a Cadrilaterului și care prezintă inclusiv casa celor doi artiști, construită la Balcic. Picturile și lucrările de artă grafică realizate în aceste zone sunt importante documente care permit astăzi reconstituirea vizuală a unui stil de viață interbelic, inclusiv prin redarea unor aspecte din interioarele reședinței Storck. În casă a fost amenajat un spectaculos atelier de artist. Este vorba despre un atelier celebru în epocă, adeseori vizitat și de regina Maria când venea vara la Balcic. În colecția casei Storck din București, alături de lucrările artistei sunt păstrate și câteva picturi executate de Romeo, fiul din prima căsătorie al Ceciliei Cuțescu Storck, căruia îi plăcea să redea interioare din vila familiei de la Balcic.

Patronând „Tinerimea artistică” (1901-1947) și lucrând în această asociație alături de Frederic Storck, Regina Maria a reușit să atragă la Balcic o serie importantă de artiști, care o urmau aici în fiecare vară. În drumul spre Balcic, artiștii care au străbătut aceste tărâmuri, au descoperit și o altă magnifică zonă, situată tot la malul mării. Este vorba de golful Cap Caliacra, care oferea privitorului un splendid peisaj marin, în zonă fiind situate și ruinele unei cetăți antice.

Mai ales după Primul Război Mondial, Balcicul devine una dintre cele mai iubite destinații artistice românești. Se spune că pictorul Alexandru Satmary (1870-1933) este cel care i-ar fi vorbit pentru prima dată Reginei Maria despre acest fermecător loc, Alexandru fiind unicul fiu al lui Carol Pop de Szathmári și cumnatul Ceciliei Cuțescu Storck. La Balcic, după anul 1924, Regina, împreună cu arhitectul Emil Güneș, va începe să construiască una dintre cele mai speciale reședințe ale Casei Regale, palatul Tenha Yuvah (Cuibul liniștit), situat chiar pe malul Mării Negre. Reședința regală de la Balcic va fi construită în stil oriental, cu turn de geamie și terase suprapuse.

Ajunși la Balcic sau la Cap Caliacra, pictorii români au descoperit imediat farmecul inegalabil al acestor locuri situate pe malul mării. Picturile sau desenele executate aici, de către cei mai mari artiști ai vremii, au fost apoi expuse cu succes în saloanele bucureștene sau în expoziții personale.

La Balcic, soții Cecilia Cuțescu Storck și Frederic Storck vor veni aproape în fiecare vară. Cecilia Cuțescu Storck va picta largi perspective ale dealurilor, siluete fermecătoare de tătăroaice, plăcându-i să redea panorama spectaculoasă pe care o vedea chiar din loggia casei sale de la Balcic. Tot Cecilia Cuțescu Storck a pictat aici și Palatul Reginei Maria, în anul 1932, de exemplu. Pictorița mărturisea în cartea sa autobiografică, *Fresca unei vieți*, că a

organizat o serie importantă de expoziții folosind lucrările de pictură și de artă grafică, realizate în zona Balcicului, a Dunării și a Mării Negre.

Dacă o parte importantă dintre lucrările realizate de Cecilia Cuțescu Storck în aceste spații geografice au fost expuse, un număr semnificativ dintre acestea au rămas inedite, fiind prezentate publicului și specialiștilor în premieră absolută abia în anul 2022.

Cuvinte cheie: pictori români, Cecilia Cuțescu Storck, Balcic, regina Maria, „Tinerimea Artistică”

Cecilia Cuțescu Storck - Works from the Cadrilater and Dobruja exhibited for the first time

Abstract: A significant series of drawings and paintings, never exhibited before, are preserved within the „Frederic Storck and Cecilia Cuțescu Storck” Museum collection; signed by Cecilia Cuțescu Storck, these works are rendering landscapes from the Danube shores, from Dobruja and the Cadrilater, also presenting the house these two artists had built in Balchik. The paintings and graphic art achieved in these areas remained as important documents allowing today the visual reconstruction of an Interwar lifestyle comprising aspects from the interiors of the Storck residence. A spectacular artist`s studio was arranged in that house. It was a famous studio at the time, often visited by Queen Mary of Romania herself, during her stays in Balchik. Besides Cecilia`s works, the Storck collection in Bucharest also preserves a few paintings by Romeo, Cecilia Cuțescu Storck`s son from her first marriage, who liked to paint interiors from the family villa in Balchik.

As a patron of the „Tinerimea artistică” / Artistic Youth society/ (1901-1947) and working in this association alongside Frederic Storck, Queen Mary had managed to attract to Balchik a series of important artists who followed her there each summer. On their way to Balchik, the artists visiting these lands also discovered another magnificent area on the sea shore – the Cape Kaliakra gulf, offering the on-looker a splendid seascape comprising some ruins of an antique citadel.

Especially after World War I, Balchik had become one of the most sought after Romanian travel destinations. It is said that painter Alexandru Satmari (1870-1933) was the one who had told the Queen about this charming place for the first time, Alexandru being the only son of painter and photographer Carol Pop de Szathmáry and the brother-in-law of Cecilia Cuțescu Storck. In Balchik, after 1924, the Queen, together with the architect Emil Güneş, started building one of the most special residences of the Romanian Royal House, the Tenha Yuvah (Peaceful Nest) Palace, located right on the Black Sea Shore. The royal residence at Balchik was built in Oriental style, with a minaret and overlaying terraces.

Once arrived in Balchik or Cape Kaliakra, the painters could discover the unmatched charm of these places on the sea shore. The paintings and drawings

made here by the greatest artists of the time were successfully shown in Bucharest halls or in private exhibitions.

In Balchik, the couple Cecilia Cuțescu Storck and Frederic Storck used to come almost every summer. Cecilia Cuțescu Storck painted the large perspective of the hills, some charming Tartar women silhouettes, also enjoying rendering the spectacular panoramic view she could see from her own home loggia in Balchik. Cecilia Cuțescu Storck also painted Queen Mary's palace, in 1932, for example. In the autobiographical writing entitled „The Fresco of a Lifetime”, the painter confessed she organized an important series of exhibitions only using the paintings and graphic works she had achieved in the Balchik area, on the Danube shores and on the Black Sea coast.

An important number of the works Cecilia Cuțescu Storck has made in these geographical areas have previously been exhibited, yet, a significant number of them have remained unknown, being presented to the public and to specialists for the first time, in 2022.

Keywords: Romanian painters, Cecilia Cuțescu Storck, Balchik, Queen Maria, „Tinerimea Artistică”

Traducere: Liana Ivan-Ghilia

drd. Delia BRAN, Muzeul Municipiului București

Despre generozitate și politici culturale – o altă față a pictorului Ștefan Popescu

Rezumat: Pentru că anul acesta aniversăm 150 de ani de la nașterea pictorului Ștefan Popescu, prezentarea de față își dorește să aducă o contribuție la demersul de rememorare a acestuia. Pictor cunoscut în epocă, dar care a intrat într-un con de umbră după 1950, el este amintit în istoriografia de specialitate prin munca depusă de prof. George Oprescu, Mircea Popescu, Luiza Damadian sau Paula Constantinescu în expoziții sau cataloage monografice dedicate.

Însă, deși mereu amintit pentru pictura sau desenul său, rar este menționată munca sa din consiliul administrativ al muzeului Toma Stelian. Un aspect semnificativ al acesteia este înființarea fondului „Sofia Ștefan Popescu”. Acesta era instituit în 1934 și are o durată de opt ani, pe parcursul căreia muzeul și-a sporit tezaurul patrimonial de pictură cu numeroase opere. Fondul a fost o premieră în peisajul cultural românesc, fiind prima dată când un bărbat făcea o donație în numele soției decedate.

Exemplele de până la el arată o fidelitate feminină spre a păstrat memoria și realizările soțului decedat: Jana Urseanu donează imobilul Observatorului Astronomic, spre a putea fi loc pentru expunerea Pinacotecii municipiului București, dar și spațiu pentru continuarea observațiilor astronomice; un alt exemplu este cel al Margaretei Marin, soția sculptorului Filip Marin, care după decesul acestuia donează parte din atelierul său Pinacotecii bucureștene.

Ștefan Popescu donează suma de două milioane de lei Statului român, depusă într-un fond de investiții, cu dorința ca din sumele rezultate anual din

dobânda acestui fond statul să facă achiziții de pictură de la Salonul Oficial. Dorința expresă a acestuia este ca prin demersul său să „contribui nu numai la îmbogățirea colecțiilor Statului cu lucrări de valoare, dar și la ridicarea nivelului artistic, al Salonului și picturii românești”.

Prezentarea actuală amintește lucrările de artă cumpărate, făcând un inventar al acestei investiții, dar și considerații asupra gustului artistic pe care Muzeul Toma Stelian l-a preferat. Este, pe de altă parte, analiza unui fenomen de mecenat aparte, pe care nu îl mai întâlnim în spațiul donatorilor români, ce merită readus în atenția publică la ceas aniversar.

Cuvinte cheie: perioada interbelică, Muzeul Toma Stelian, pictorul Ștefan Popescu, fondul Sofia Popescu, investiții în artă românească

About generosity and cultural policies - another face of the painter Ștefan Popescu

Abstract: Because this year marks the 150th anniversary of the birth of the painter Ștefan Popescu, this presentation wants to make a contribution to his efforts to commemorate him. A well-known painter at the time, but who entered a shadow cone after 1950, he is mentioned in specialized historiography through the work of Prof. George Oprescu, Mircea Popescu, Luiza Damadian or Paula Constantinescu in exhibitions or dedicated monographic catalogs.

However, although he is always remembered for his painting or drawing, his work on the administrative board of the Toma Stelian Museum is rarely mentioned. A significant aspect of it is the establishment of the „Sofia Ștefan Popescu” fund. It was established in 1934 and has a duration of eight years, during which the museum has increased its patrimonial treasure trove of paintings with numerous works. The fund is a premiere in the Romanian cultural landscape, being the first time, a man makes a donation on behalf of his deceased wife.

The examples up to him show a female fidelity to preserve the memory and achievements of the deceased husband: Jana Urseanu donates the building of the Astronomical Observatory to be a place for the exhibition of the Bucharest Art Gallery, but also space for further astronomical observations; another example is that of Margareta Marin, the wife of the sculptor Filip Marin, who after his death donated part of his workshop to the Bucharest Art Gallery.

Ștefan Popescu donates the amount of two million lei to the Romanian State, deposited in an investment fund, with the desire that from the amounts resulted annually from the interest of this fund, the state to make painting acquisitions from the Official Salon. His express wish is that through his approach to „contribute not only to the enrichment of the State's collections with valuable works, but also to the raising of the artistic level, of the Romanian Salon and painting”.

The current presentation recalls the purchased works of art, making an inventory of this investment, but also considerations on the artistic taste that the Toma Stelian Museum preferred. It is, on the other hand, the analysis of a special patronage phenomenon, that we no longer encounter in the space of Romanian donors, which deserves to be brought back to the public attention at the anniversary hour.

Keywords: the interwar period, the Toma Stelian Museum, the painter Ștefan Popescu, the Sofia Popescu fund, investments in Romanian art

dr. Eduard ANDREI, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

Pictorul român Ilie Cristoloveanu și familia sa la Expoziția Universală de la New York, 1939-40

Rezumat: Pictorul român Ilie Cristoloveanu (1893-1964), stabilit la New York din 1922, s-a implicat activ și entuziast în participarea României la Expoziția Universală de la New York, deschisă între 30 aprilie 1939 și 27 octombrie 1940, sub genericul „The World of Tomorrow” / „Construind lumea de mâine”, la Flushing Meadows – Corona Park (din suburbia Queens). România era reprezentată aici prin două clădiri cu caracter național - identitar: „Pavilionul oficial al României”, opera prințului-arhitect George Matei Cantacuzino, și „Casa Românească”, proiectată de arh. Octav Doicescu, care găzduiau exponatele cele mai reprezentative ale economiei, industriei, istoriei, artei și culturii românești.

Artistul și-a asumat rolul de cronicar / corespondent de presă, publicând mai multe articole despre participarea românească la respectiva Expoziție Universală, în ziarele diasporei românești din SUA (*America* și *Solia / The Herald*), dar și în presa din țara natală (*România* și *Neamul românesc*), în care a descris detaliat exteriorul și interiorul celor două edificii, atât în privința arhitecturii, cât și a exponatelor. De asemenea, deși nu a figurat în selecția oficială, a expus în Pavilionul României – temporar presupunem – unul dintre portretele pe care i le-a făcut lui George Enescu, după cum o atestă o fotografie de epocă. Este posibil ca expunerea tabloului să fi fost prilejuită fie de concertele pe care Enescu însuși le-a susținut atunci, dirijând Orchestra simfonică a Filarmonicii din Philadelphia (mai întâi la 5 mai 1939, în sala de concerte special construită în incinta Expoziției, apoi în 14 mai 1939, la Metropolitan Opera din New York, pentru a celebra Ziua României), fie de unul dintre concertele susținute pe durata Expoziției de soția pictorului, soprana Olga Cristoloveanu (în 15 octombrie 1939, concertul Națiunilor Balcanice, la Hotel Astor din New York; în 30 octombrie 1939, evenimentul de muzică și poezie organizat de societatea de asigurări „The Metropolitan Life Insurance”, în propriul pavilion; în 3 iunie 1940, când a reprezentat România la Ziua Națiunilor Europene, în marea piață numită simbolic „The Court of Peace” / „Curtea Păcii”; în fine, în 15 septembrie 1940, cu prilejul Zilei de Rugăciune a Națiunilor la Expoziția Universală).

Mai mult, artistul a pictat o lucrare (ulei pe pânză, 71,5 x 51,5 cm) reprezentând Casa Românească, intitulată *Târgul internațional de la New York*, cel mai probabil folosind ca sursă fotografia cu care și-a ilustrat propriile cronici, peste care a adăugat câteva personaje imaginare. Tabloul, cu valoare de unicat în creația artistului, este unul dintre puținele documente pictate ale marii *Expoziții*. La rândul său, Miron Cristoloveanu, fiul artistului – pe atunci student doctorand la Columbia University –, a servit drept ghid pentru vizitatorii Pavilionului României. Expoziția Universală de la New York, un eveniment epocal, i-a angajat, așadar, pe toți membrii familiei.

Cuvinte cheie: Ilie Cristoloveanu, pictor român, Expoziția Universală de la New York, Pavilionul românesc

The Romanian Painter Ilie Cristoloveanu and His Family at the New York World's Fair, 1939-1940

Abstract: The Romanian painter Ilie Cristoloveanu (1893-1964), who emigrated to the U.S.A and settled in New York in 1922, was enthusiastically and actively involved in the participation of Romania in the New York World's Fair (April 30, 1939 – October 27, 1940). The event – labelled „The World of Tomorrow” by the organizers – was held in Corona Park, Queens, New York. Romania was represented by two buildings, meant to showcase the spirit of national identity: *The Romanian Pavilion*, a work of the architect-prince George Matei Cantacuzino, and *The Romanian House*, designed by architect Octav Doicescu. These two ad-hoc impressive works of architecture hosted what Romania offered as the bounty of its accomplishments in economy, industry, history, art and culture.

Ilie Cristoloveanu wore the hat of a refined journalist and chronicler of Romania's presence at the event and published a number of articles in newspapers of the Romanian emigration in the U.S.A (*America* and *The Herald*), as well as in newspapers from Romania (*Neamul românesc* and *România*), acting as a true press correspondent. In these articles, he described, in great detail, the interior and exterior architecture of the two buildings and the objects that were on display. Although he had not been included among the painters selected officially to participate in the art exhibition at the fair, he temporarily showed one of his portraits of George Enescu in the Romanian Pavilion, as evidenced by a vintage photograph. We assume that this happened on the occasion of the concerts of the Philadelphia Orchestra conducted by Enescu (first, on May 5, 1939 in the concert hall built at the fair, then, on May 14, 1939 at the Metropolitan Opera, as a tribute on Romania's Day). It is also plausible that the portrait of Enescu may have been displayed to “endorse” one of the recitals offered by the soprano Olga Cristoloveanu, the painter's wife, during the fair (on October 15, 1939, at the concert of Balkan Nations, held at the Astor Hotel, in New York; on October 30, 1939, in the pavilion of *The Metropolitan Life Insurance*, a poetry and music event; on June 3, 1940, when

the soprano represented Romania at the European Nations Day, at the plaza named “The Court of Peace”; and, finally, on September 15, 1940, at the Prayer Day of the Nations at the World’s Fair).

Moreover, the artist created a painting (oil on canvas, 71,5 x 51,5 cm), named *The New York World’s Fair*, that shows The Romanian House. Most likely, the painter uses, as a source, the photograph with which he illustrated his press articles and he supplied it with several imaginary characters. The painting, unique in the work of artist, is also one of the very few painted accounts of the great exhibit. The artist’s son, Miron Cristoloveanu, then a Ph.D. student at Columbia University, served as a guide to the visitors of the Romanian Pavilion. Thus, the epochal event of the New York World’s Fair engaged all the members of the Cristoloveanu family.

Keywords: Ilie Cristoloveanu, Romanian painter, New York World’s Fair, Romanian Pavilion

Livia GEORGESCU, Muzeul Național Cotroceni

Un reper al breslei meșterilor sticlari – ornamentica sticlăriei cehe și reflexele ei în patrimoniul Muzeului Național Cotroceni

Rezumat: Arta sticlei rămâne asociată unei tradiții seculare în Cehia, cu particularități mult apreciate, ce au îmbinat știința cu imaginația dublată de sensibilitate. În patrimoniul Muzeului Național Cotroceni se află o serie de piese reprezentative ale acestei arte, catalogată ca o sinteză a ceea ce a creat mai de preț breasla meșterilor sticlari cehi, respectiv Ludwig Moser, devenit cunoscut în întreaga lume prin tehnica de gravare a cristalului.

Obiectele plăsmuite în ateliere consacrate formează un univers cromatic și tematic, bine încadrat în legendara artă decorativă cehă prin echilibrul compozițional, gustul estetic și abilitatea meșterilor. Cu forme grațioase și diverse, realizate dintr-un material calitativ, aceste „inovații” ale timpului au dobândit autenticitate prin aplicarea unui blazon în ceea ce privește abordarea artistică.

Printr-o discretă scenografie le grupăm în două categorii: piese ce pot fi folosite ca atare (cu valoare utilitară), dar și ca elemente decorative într-o sufragerie de elită (cu valoare decorativă).

Colecția de sticlă a Muzeului Național Cotroceni cuprinde o suită de piese cu rol ornamental excesiv, dar decisiv în anumite zone ale sufrageriei. Vasele decorative, de la miniaturale la medii ca dimensiuni, sunt apreciate pentru finețea liniilor și cromatică surprinzătoare, dată de movul mai pal sau mai închis, precum și de frecvența apariție a unui decor cu personaje antice. Amplasate în zone luminoase ele pot echilibra un tablou sau un colț de conversație.

În categoria pieselor funcționale delicate se regăsește și un serviciu din cristal colorat, având în componență două flacoane și două vase pentru accesorii destinate cosmeticii feminine (care nu se putea concepe fără clinchetul

sticluțelor și al castronașelor), fiind gravate cu amazoane și centauri în luptă. De altfel, acest motiv cu valențe mitologice revine ca un element decorativ repetitiv pe o scrumieră din sticlă colorată în nuanță de verde.

O notă de vivacitate este adusă de un serviciu pentru vin, remarcabil prin simetria decorului floral și geometric, precum și de o garnitură compusă din șase pahare valoroase prin efectul plastic. Aceeași distincție a culorii se evidențiază într-o suită alcătuită din cinci vase de tip soliflor, în verde dégradé – o modalitate prin care nu se estompează detaliile centrale florale și nu sunt transformate în simple notații coloristice.

Un ansamblu format dintr-o scrumieră și un vas pentru flori, expresie a rafinamentului prin tehnica fațetării și a irizării, rămân alte exemple de mare virtuozitate.

Aceste creații, care posedă o simbolistică prin formă, cromatică, ornamentală ori calitate rămân emblematice deopotrivă pentru arta decorativă cehă și pentru zestrea culturală a Muzeului Național Cotroceni.

Cuvinte cheie: sticlă, cristal, irizare, cromatică, Ludwig Moser

A landmark of the glassmakers' guild - the ornamentation of Czech glassmaking and its reflections in the patrimony of the Cotroceni National Museum

Abstract: The art of glass remains associated with a secular tradition in the Czech Republic, with much appreciated features that have combined science with the imagination doubled by sensitivity. In the patrimony of the Cotroceni National Museum there are a series of representative pieces of this art, labelled as a synthesis of what created the most precious Czech glass craftsmen's guild, namely Ludwig Moser, who became known worldwide for the crystal engraving technique.

The objects created in well-known workshops form a chromatic and thematic universe well framed in the legendary Czech decorative art through the compositional balance, aesthetic taste and skill of the craftsmen. With graceful and diverse shapes, made of a quality material, these "innovations" of the time have gained authenticity by applying a coat of arms in terms of artistic approach.

Through a discreet scenography we group them into two categories: pieces that can be used as such (with commercial value), but also as decorative elements in an elite living room (with decorative value).

The glass collection of the Cotroceni National Museum includes a suite of pieces with an excessive ornamental role, but decisive in certain areas of the living room. The decorative vessels, from miniature to medium in size, are appreciated for the finesse of the lines and the surprising chromatics, given by the paler or darker purple, as well as by the frequent appearance of a decoration with ancient characters. Placed in bright areas, they can balance a picture or a conversation corner.

In the category of delicate functional pieces there is also a coloured crystal service, consisting of two bottles and two vessels for accessories meant for female cosmetics (which could not be conceived without the tinkling of bottles and bowls), being engraved with amazons and centaurs in battle. In fact, this motif with mythological values returns as a repetitive decorative element on a glass ashtray coloured in shades of green.

A note of vivacity is brought by a wine service, remarkable for the symmetry of the floral and geometrical decor, as well as a garnish composed of six glasses precious through the plastic effect. The same colour distinction is highlighted in a suite of five vases of the soliflor type, in green gradient - a way that does not blur the central floral details and are not transformed into simple colour notations.

An ensemble composed of an ashtray and a vase of flowers, an expression of refinement through the technique of veneering and iridescence, remain other examples of great virtuosity.

These creations, which possess a symbolism through form, chromatic, ornamental or quality, remain emblematic, both for the Czech decorative art and for the cultural dowry of the Cotroceni National Museum.

Keywords: glass, crystal, iridescence, chromatic, Ludwig Moser

JOI, 19 mai 2022

THURSDAY, May 19, 2022

Patrimoniul cultural cu valoare memorială

Cultural heritage with memorial value

drd. Mădălina MANOLACHE, Muzeul Municipiului București

Fotografiile unei tinere principese la Muzeul Minovici

Rezumat: Pornind de la încercarea de a reconstitui setul de fotografii înfățișând o tânără principesă Maria, viitoare regină a României, imagini expuse de medicul Nicolae Minovici în vila-muzeu de la marginea Bucureștiului și îndepărtate în perioada regimului comunist, prezentarea se va axa asupra personalității Mariei în primii ani ai șederii sale în țară, precum și asupra aspectului inedit al formulei expoziționale gândite de colecționar.

La răscrucea dintre veacurile XIX și XX, începea să fie recunoscut interesul principesei Maria față de mișcarea artistică românească și artele populare, aceasta dezvoltându-și totodată gustul pentru artele decorative și punând bazele unui stil eclectic în materie de decor interior. Prezentarea prefigurează o viitoare expoziție organizată la Muzeul Nicolae Minovici și are în vedere aceste acte de auto-reprezentare ce mărturisesc încercarea de

îmbrățișare a culturii poporului român, dar și aspectul iconoclast al gestului de a îndepărta imaginile încărcate cu multiple sensuri.

Cuvinte cheie: Principesa Maria, Nicolae Minovici, arta modernă românească, curente artistice, aspect iconoclast, popor român

Photos of a young princess at the Minovici Museum

Abstract: Starting from the attempt to reconstruct the set of photos depicting a young princess Maria, future queen of Romania, images exhibited by doctor Nicolae Minovici in the villa-museum on the outskirts of Bucharest and removed during the communist regime, the presentation will focus on the personality of Maria in the first years of her stay in the country, as well as on the unique aspect of the exhibition formula designed by the collector.

At the crossroads between the 19 th and 20th centuries, Princess Maria's interest in the Romanian art movement and folk arts began to be recognized, as she developed a taste for the decorative arts and laid the foundations for an eclectic style of interior design. The presentation foreshadows a future exhibition organized at the N. Minovici Museum and analyzes the acts of self-representation, that testify to the attempt to embrace the culture of the Romanian people, but also considers the iconoclastic aspect of the gesture of removing images loaded with multiple meanings.

Keywords: Princess Maria, Nicolae Minovici, Romanian modern art, artistic currents, iconoclastic aspect, Romanian people

dr. Adriana DUMITRAN, Biblioteca Națională a României

Fotografi și fotografiile Serbărilor Încoronării de la Alba Iulia și București (15-17 octombrie 1922)

Rezumat: Serbările Încoronării de la Alba Iulia și București au generat o bogată iconografie fotografică, datorată creațiilor celor mai importante ateliere fotografice la acea vreme din Capitală - Julietta, Mandy, Fotoglob - și ale unui atelier sibian deținut de două femei - Ida Guggenberger și Iolan Mairovits. Acestea au reușit să câștige interesul și prețuirea reginei Maria, care le-a încredințat onoarea realizării portretelor oficiale în veșmintele purtate la Încoronare.

Investigațiile în colecțiile de fotografie, în presa vremii, documente de arhivă și memorialistică au condus la identificarea acelor fotografi care au avut oficial dreptul de fotografiere, dar și a unui cunoscut fotograf amator, Stelian Petrescu. În comunicare vom prezenta competiția și rivalitatea generată între fotografi pentru a câștiga dreptul de a fotografia acest eveniment și Familia Regală.

Cuvinte cheie: Serbările Încoronării, Alba Iulia, București, ateliere fotografice, fotografie oficială, Familia Regală, Julietta, Mandy, Fotoglob, Guggenberger Mairovits, Stelian Petrescu, rivalitate

Photographers and Photographs of the Coronation Celebrations in Alba Iulia and Bucharest (October 15-17, 1922)

Abstract: The Coronation Celebrations in Alba Iulia and Bucharest generated a rich photographic iconography due to the creations of the most important photographic workshops at that time in the Capital - Julietta, Mandy, Fotoglob - and a Sibiu workshop owned by two women - Ida Guggenberger and Iolan Mairovits. They managed to win the interest and appreciation of Queen Mary, who entrusted them with the honour of making the official portraits in the garments worn at the Coronation.

The investigations in the photography collections, in the press of the time, archive documents and memoirs led to the identification of those photographers who officially had the right to shoot but also of a well-known amateur photographer, Stelian Petrescu. In the communication we will present the competition and the rivalry generated between the photographers in order to win the right to photograph this event and the Royal Family.

Keywords: Coronation Celebrations, Alba Iulia, Bucharest, photo workshops, official photography, Royal Family, Julietta, Mandy, Photoglob, Guggenberger Mairovits, Stelian Petrescu, rivalry

dr. Macrina-Emilia OPROIU, Muzeul Național Peleş

Bucătărie și „ceaiuri”, la Castelul Peleşor

Rezumat: Construită la parterul Castelului Peleşor între anii 1899-1901, după planurile arhitectului Karel Liman și amenajată între anii 1902-1903 de către decoratorul Bernhard Ludwig, într-un stil eclectic, cu evidente influențe moderniste, sufrageria regală a găzduit atât mesele zilnice ale cuplului Ferdinand-Maria, cât și dineurile oficiale organizate și înainte, dar mai ales după anul 1914. În arhiva privată de la Viena a decoratorului austriac Bernhard Ludwig se păstrează schițele tuturor celor trei propuneri decorative ale sufrageriei, influențate de concepția cu privire la locuința a arhitectului și decoratorului scoțian Hugh Baillie-Scott (1865-1945), în lucrarea sa *Houses and Gardens*. Conform acestui veritabil manual de stil, poziționarea sufrageriei trebuia să se facă între holul de onoare al locuinței și bucătării, care – contrar modelului victorian, unde bucătăriile erau amenajate la subsol – urmau a fi construite la parter, în aripa personalului, cu acces direct la sufragerie, cu care comunicau printr-un coridor de trecere.

Contrar protocolului stabilit de primii suverani ai României, care preferau un mic-dejun intim, într-o sală specială, amenajată la etajul nobil al Castelului Peleş, la Castelul Peleşor toate mesele zilei erau luate în sufragerie, astfel: micul-dejun, la orele 9.00, prânzul, la 13.30 și cina, la orele 20.00.

La doi ani după moartea regelui Ferdinand I, cu concursul arhitectului Karel Liman, în anul 1929 a fost amenajată o mică sufragerie în fostele apartamente ale Principeselor, situate la etajul întâi al reședinței. Aici regina

Maria se înconjoară de familie și de cei câțiva prieteni apropiați, care se conformează deciziei sale de a fixa cina la orele 16.00.

În anul 1896 H. Edner, bucătarul familiei de Saxa-Coburg-Gotha, intra în serviciul Casei princiare, unde a rămas până la moartea reginei Maria. Din anul 1927, alături de H. Edner figurează numele bucătarului G. Nagy și al cofetarului Nicolau. Pentru personal au funcționat un număr de trei sufragerii, situate la etajul întâi al Castelului Pelișor, pe aripa de nord-vest, cât și în clădirea Economatului, devenită „Cantina Castelului Pelișor”, unde se lua masa pe categorii de personal.

Ca și la Castelul Peleş, unde regina Elisabeta introdusese obiceiul englezesc al „ceaiului de la ora 5”, *five o'clock tee*, la Castelul Pelișor „ceaiurile” se transformau în adevărate petreceri, cu muzică și dans. Acestea aveau loc, din anul 1906, pe peluza din jurul reședinței, în holul de onoare, în salonul de aur, în apartamentul principeselor sau în camera din turnul mare al Castelului Pelișor. În anul 1929, Maria solicita amenajarea, pe pajiștea sudică a Castelului Pelișor, a *Colibei maori*, un chioșc unde – ca și în cazul colibei indiene de la Palatul Cotroceni – aveau loc „ceaiurile”. Planurile chioșcului, care se păstrează până astăzi, sunt realizate de arhitectul Karel Liman, iar construcția propriu-zisă, de firma Schell din Azuga.

Cuvinte cheie: sufragerie, bucătării regale, serviciu din porțelan, argintărie, castel, reședință, dineuri, meniu

Kitchen and „tea”, at Castelul Pelișor

Abstract: The royal dining-room was built between 1899-1901 on the ground floor of Pelisor Castle, according to the plans of the architect Karel Liman. It was decorated by Bernhard Ludwig, between 1902-1903, in an eclectic style, with obvious modernist influences. The royal dining-room hosted the daily meals of Ferdinand and Maria and the official diners, before and mostly after 1914. The private archive in Vienna of the Austrian decorator Bernhard Ludwig preserves the sketches of all three decorative options of the dining-room. They were influenced by the book *Houses and Gardens* written by the Scottish architect and decorator Hugh Baillie-Scott (1865-1945). According to this manual of style, the positioning of the dining-room had to be done between the hall of honor and the kitchens, which - contrary to the Victorian model, when the kitchens were arranged in the basement - were to be built on the ground floor, in the staff wing. They were to be linked with the dining-room by a passageway.

According to the protocol established by the first sovereigns of Romania, the breakfast was taken in a special, intimate room, arranged on the noble floor of Peles Castle. To the Pelișor Castle all meals of the day were taken in the dining-room, breakfast, at 9.00 o'clock, lunch at 13.30 o'clock and dinner, at 20.00 o'clock.

Two years after the King Ferdinand I's death, in 1929, a small dining-room was arranged by the architect Karel Liman in the former chambers of the Princesses, located on the first floor of the residence. Here Marie surrounded herself by family and some close friends, who comply with the decision of the Queen to set dinner at 16.00 o'clock.

In 1896, H. Edner, the cook of Saxe-Coburg-Gotha family, entered the service of the Princely House, where he remained until the Queen Marie's death. Since 1927, along with H. Edner, there are the chef G. Nagy and the baker Nicolau. There were also arranged three dining-rooms on the northwest wing of the first floor of Pelisor Castle, as well as in the building of the "Economat". This building located nearby the Castle became the „Pelisor Castle Canteen”, where dining was taken by staff.

The first queen of Romania, Elizabeth introduced the English custom of „5 o'clock tea”, at Peles Castle. The *five o'clocks tee* organized in Pelisor Castle turned into real parties, with music and dancing. Since 1906, these took place on the lawn around the residence, in the hall of honor, in the golden salon, in the Princesses' chambers or in the room in the great tower. In 1929, Marie requested the arrangement of the „Mauri Hut”, on the southern meadow of Pelisor Castle. This was a kiosk where - as well in the case of the Indian hut at the Cotroceni Palace - *five o'clocks tee* took place. The plans of the kiosk, which are still preserved today, were made by the architect Karel Liman, and the construction, by the company Schell from Azuga.

Keywords: dining-room, royal kitchen, cook, porcelain tableware, silverware, castle, residence, dinner parties, course meal

dr. Adriana Cristina MAZILU, Muzeul Național Cotroceni

Un om cinstit și un mare actor - Aristide Demetriade

Rezumat: Aristide Demetriade își merită cu prisosință locul în pleiada actorilor care au servit cu acribie scena Teatrului Național din București vreme de aproape patru decenii, fiind omul propriilor mulțumiri lăuntrice, considerând îndestulătoare emoțiile dăruite spectatorilor săi.

Artistul a făcut cunoștință cu lumea teatrului mai întâi ca spectator, la vârsta de 10 ani, pentru ca unsprezece ani mai târziu, după ce a absolvit Conservatorul, la clasa actorului și regizorului Ștefan Velleșcu, să fie angajat gagist la Teatrul Național. El s-a remarcat în toate piesele în care a jucat, dar ceea ce face să-i dăinuie numele în paginile istoriei Teatrului Național din București sunt rolurile interpretate din piesele **Vlaicu Vodă** - autor Alexandru Davila, **Despot Vodă** - autor Vasile Alecsandri, **Răzvan și Vidra**- autor Bogdan Petriceicu Hașdeu, **Hamlet** și **Iulius Cezar** - autor William Shakespeare, **Ruy Blas**- autor Victor Hugo, și lista poate continua.

Numele lui Aristide Demetriade este înscris și în paginile istoriei celei de a șaptea arte – **cinematografia** -, fiind unul dintre pionierii filmului românesc, fie ca regizor, fie ca actor. A dat naștere peliculelor **Înșir`te mărgărite** (1911),

Independența României (1912), **Scheci cu Jack Bill** (1913) și **Oțelul se răzbună** (1913).

Talentul artistic al timidului actor trebuie elogiat cum se cuvine, păstrând „o amintire pentru Aristide Demetriade, care a fost un om cinstit și un mare actor”, după cum spunea Constantin I. Nottara, alături de „o amintire pentru toți actorii care, cu jertfiri de tot felul, au făcut să dăinuiește arta teatrală românească”.

Cuvinte cheie: actor, Aristide Demetriade, teatru, piese, istorie, amintire

An honest man and a great actor - Aristide Demetriade

Abstract: Aristide Demetriade deserves his place in the Pleiad of actors who have diligently served the stage of the National Theater in Bucharest for almost four decades, being the man of his own inner thanks, considering being enough the emotions given to his spectators.

The artist first became acquainted with the world of theatre as a spectator, at the age of 10, so that eleven years later, after graduating from the Conservatory, in the class of actor and director Ștefan Vellescu, he was hired as a wage paid actor at the National Theater. He stood out in all the plays in which he acted, but what keeps his name in the pages of the history of the National Theater in Bucharest are the roles played in the plays **Vlaicu Vodă** - author Alexandru Davila, **Despot Vodă** - author Vasile Alecsandri, **Răzvan and Vidra** - author Bogdan Petriceicu Hașdeu, **Hamlet** and **Iulius Cezar** - author William Shakespeare, **Ruy Blas** - author Victor Hugo, and the list goes on.

Aristide Demetriade's name is also inscribed in the pages of the history of the seventh art - **cinematography** - being one of the pioneers of Romanian film, either as a director or as an actor. He gave birth to the films **Stringed Beads** (1911), **The Independence of Romania** (1912), **Sketches with Jack Bill** (1913) and **Steel takes Revenge** (1913).

The artistic talent of the shy actor should be properly praised, keeping „a memory for Aristide Demetriade, who was an honest man and a great actor”, as Constantin I. Nottara said, along with „a memory for all actors who, with sacrifices of all kinds, made the Romanian theatrical art last”.

Keywords: actor, Aristide Demetriade, theater, plays, history, memory.

dr. Carmen TĂNĂSOIU, Muzeul Național de Artă al României

Portretistică regală contemporană

Rezumat: Încoronarea regilor Ferdinand și Maria la Alba Iulia, în anul 1922, este un eveniment cu o importanță majoră în primul rând din punct de vedere istoric, rezultat al câștigării războiului și întregirii țării, al devenirii social-politice a acesteia. În plan cultural mai larg, Încoronarea a ilustrat viabilitatea proiectului de țară pe care îl avusese România până atunci. Totodată, a vizat crearea unui nou proiect de dezvoltare, care să cuprindă aspirațiile și energiile românilor din toate provinciile țării reunite, exprimat printr-o amplă activitate de modernizare în ansamblu.

Deși actualul proiect de dezvoltare al societății românești este conceput de un regim republican, acțiunile de binefacere ale urmașilor Casei Regale sunt amplu recunoscute atât la nivel oficial, cât și la nivelul poporului. Iar artiștii contemporani români sunt racordați la această realitate, pe care o surprind constant în lucrările lor, în ultimii 20 de ani.

Proiectul de față este menit să evidențieze amploarea fenomenului omagial al artiștilor contemporani români față de figurile regilor și reginelor României, atașamentul acestor artiști în raport cu valorile monarhiei, precum calitatea artistică operelor lor.

Cuvinte cheie: Regele Ferdinand, Regina Maria, Încoronarea de la Alba Iulia, Familia Regală a României, arta contemporană

Contemporary royal portraits in Romania

Abstract: The coronation of kings Ferdinand and Maria in Alba Iulia, in 1922, is an event of major importance, first of all from a historical point of view, as a result of heroism in First War and union with all the historical Romanian provinces. Culturally, the Coronation illustrated the viability of the country project that Romania had had until then. At the same time, it aimed at creating a new development project, which would include the aspirations and energies of Romanians from all the provinces of the reunited country, expressed through an extensive modernization activity as a whole.

Although the current development project of the Romanian society is conceived by a republican regime, the charitable actions of the descendants of the Royal House are widely recognized both at the official level and at the level of the people. And the contemporary Romanian artists are connected to this reality, which they constantly capture in their works, in the last 20 years.

The present project is meant to highlight the extent of the homage phenomenon of contemporary Romanian artists to the figures of the kings and queens of Romania, the attachment of these artists in relation to the values of the monarchy, as well as the artistic quality of their works.

Keywords: King Ferdinand, Queen Mary, Coronation in Alba Iulia, The Royal Family of Romania, contemporary art

Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural

Preservation, restoration and valorisation of cultural heritage

dr. Șarolta SOLCAN, Facultatea de Istorie, Universitatea București

Orașul din secolele XVII-XVIII și patrimoniul său imobil între conservare și distrugere

Rezumat: În ultimele decenii patrimoniului imobil urban din secolele XV-XVIII se confruntă cu tot mai multe probleme. Construcțiile medievale și medieval-târzii sunt într-un număr tot mai mic și sunt tot mai fragile, dar pentru istoria civilizației din spațiul românesc sunt tot mai valoroase. Cu toate acestea, patrimoniul imobil al orașelor a fost și este continuu în pericol, adesea fiind sacrificat în schimbul unor construcții moderne, a unor interese financiare.

Comunicarea are ca scop prezentarea situației patrimoniului imobil urban din secolele XVII-XVIII din România, a pericolelor care-l pândesc și a eforturilor făcute de specialiști și de societate pentru salvarea și valorificarea acestuia.

Salvarea patrimoniului imobil urban din secolele XVII-XVIII este o necesitate și presupune numeroase măsuri, de la cele tehnice și legislative la cele educative. Prin păstrarea clădirilor vechi din orașe reconstituim, măcar parțial, istoria urbană a acestor locuri.

Cuvinte cheie: patrimoniu imobil, orașe, România, secolele XVII-XVIII, istorie urbană

The city from the 17th-18th centuries and its immovable heritage between conservation and destruction

Abstract: In the last decades, the urban immovable heritage from the XVII-XVIII centuries is facing more and more problems. The medieval and late-medieval constructions are less and less numerous and more and more fragile, and for the history of the civilization in the Romanian space, their value increases. However, the immovable heritage of cities has been and is constantly in danger, often being sacrificed in exchange for modern construction and financial interests.

This text aims to present the situation of urban real estate in the XVII-XVIII centuries in Romania, the dangers that await it and the efforts made by specialists and society to save and enhance it.

Saving the urban immovable heritage from the XVII-XVIII centuries is necessary and involves numerous measures, from technical and legislative to educational. By preserving the old buildings in the cities, we reconstruct, at least in part, the urban history of these places.

Keywords: immovable heritage, cities, Romania, 17th-18th centuries, urban history

Anastasia FLOROIU, Muzeul Național Cotroceni

Prezentarea metodologiei de restaurare a unei icoane prăznicar cu dublă față de secol XIX

Rezumat: Lucrarea ce reprezintă subiectul acestui studiu este o icoană prăznicar, pictată pe ambele fețe. Pe fața A este redată scena iconografică „Schimbarea la față”, iar pe fața B sunt două registre cu Sfinți: Dimitrie, Alexandru, Visarion, Varvara, Paraschiva și Ecaterina.

Icoana este realizată de un autor anonim în stilul specific școlii românești din secolul al XIX-lea, în tehnica picturii în culori de ulei pe panou lemn și are dimensiunile de 28,5/22,5 cm. Din punct de vedere al tehnicii, aceasta a fost realizată în perioada de trecere de la pictura de tip tradițional, tempera pe lemn, la pictura în ulei. Abordarea metodologică de restaurare în cazul acestei lucrări este dată și de particularitatea prin care autorul a executat această icoană. Meșterul iconar păstrează tehnica tradițională de realizare a suportului, cu traversă încastrată în planul panoului de lemn și prepară suprafața incluzând-o în stratul pictural, în felul acesta obținând un obiect tratat din punct de vedere estetic pe toate suprafețele. Soluționarea tehnică, alături de condițiile de păstrare, uzura funcțională și efectul factorilor de mediu au făcut ca acest obiect de cult să necesite propunerea spre investigare și desfășurarea unui proces metodologic de restaurare.

Demersul metodologic a inclus efectuarea de investigații preliminare – analize și teste – ce au dus la stabilirea procedeelelor celor mai adecvate pentru tratarea lucrării și recuperarea integrității structurale și estetice. Astfel, s-au desfășurat etape de consolidare, completare a lacunelor stratului pictural, curățare prin îndepărtarea depunerilor aderente, vernisare și integrare cromatică.

Particularitatea desfășurării planului de restaurare și selectarea materialelor s-a făcut respectând integritatea structurală și estetică a obiectului și normele specifice domeniului ce ține de patrimoniul cultural mobil.

Cuvinte cheie: conservare, restaurare, integritate, păstrare

Presentation of the restoration methodology of a celebration icon with double faces from the 19th century

Abstract: The artwork that is the subject of this study is a celebration icon, painted on both sides. The A side represents the iconographic scene „The Transfiguration” and on the B side there are two registers with Saints: Demetrius, Alexander, Visarion, Varvara, Paraschiva and Catherine.

The icon was painted by an anonymous author in the style of the Romanian school from the 19th century, using the technique of oil colours on wooden panel and has the dimensions of 28.5 / 22.5 cm. From the technique’s point of view, the icon was made during the period of transition from the tempera on wood traditional painting, to oil painting.

The methodological approach of this artwork’s restoration is also given by the particularity through which the author realized this icon. The craftsman

kept the traditional technique of the support's preparation, with a crossbeam embedded in the wooden panel and prepared the surface by including it in the pictorial layer, thus obtaining an object treated from an aesthetic point of view on all surfaces. The technical solution, together with the storage conditions, the functional wear and the effect of the environmental factors made this object of worship need investigations and to go through a methodological restoration process.

The methodological approach included conducting preliminary investigations - analyses and tests - which led to the choice of the most appropriate procedures for treating the artwork and restoring its structural and aesthetic integrity. Thus, stages of consolidation, filling in the gaps of the pictorial layer, cleaning by removing adherent deposits, varnishing and chromatic integration were carried out. The peculiarity of the restoration plan and the selection of materials consisted in respecting the structural and aesthetic integrity of the object in compliance with the specific norms for the mobile cultural heritage.

Keywords: conservation, restoration, integrity, preservation

Roxana LĂCRARU – TOPOR, Muzeul Național Cotroceni

Valorificarea patrimoniului cultural prin redobândirea integrității estetice și structurale - oglindă de secol XIX (studiu de caz)

Rezumat: Ca formă, opera de artă reprezintă un întreg al tuturor elementelor componente ale acesteia, într-o unitate compactă din punct de vedere fizic, estetic și structural. Există uneori situații în care aceasta este pusă în pericol din punct de vedere al conservării preventive, prin supunerea accidentală la șocuri fizico-mecanice, cauzate de neadaptarea corectă a sistemelor de prindere la dimensiunea și greutatea operei. În urma acestor accidente, la nivel estetic și structural apar dezechilibre profunde, cu pierderi substanțiale și ireversibile ale elementelor originale ca parte a întregului, recâștigarea formei și echilibrului structural realizându-se cu mare dificultate.

În procesul de conservare - restaurare a obiectului prezentat, doi factori au jucat un rol definitoriu pentru recuperarea completă a potențialei unități estetice. Aceștia au fost strâns legați de colaborarea interdisciplinară, fără de care reconstituirea elementelor decorative ale obiectului ar fi putut fi probabil doar parțială. Astfel, prima acțiune a constat în recuperarea și conservarea în condiții optime a obiectului în sine, dar și a tuturor fragmentelor originale desprinse și recuperate în urma șocului suferit. Evidența obiectelor de patrimoniu și activitatea de cercetare a acestora, desfășurată în cadrul muzeului, au facilitat regăsirea și strângerea documentației fotografice necesare în demersul premergător reconstituirii finale și a redării potențialei unități estetice a piesei.

Procesul metodologic de conservare - restaurare a debutat prin stabilizarea stării de conservare a obiectului, ce prezenta o structură foarte friabilă cu tendință evolutivă, care punea în pericol păstrarea integrității

suprafețelor ce nu prezentau încă forme de degradare sau a căror deteriorare era minimă. Refacerea structurii a necesitat consolidarea de profunzime a stucaturii și parțial a suportului, iar principala provocare a tuturor etapelor de lucru a fost reprezentată de încercarea refacerii totale a formei estetice a ansamblului.

Aceasta a constat în completarea ornamentației cu fragmentele originale recuperate, precum și reconstituirea suprafețelor lacunare conform elementelor decorative originale ale piesei, prin raportarea la documentația fotografică inițială ce se afla în arhiva muzeului. Prin readucerea la o formă cât mai apropiată de cea originală și prin redobândirea unei stări de conservare cât mai bune în urma restaurării, s-a urmărit repunerea în valoare a piesei.

Cuvinte cheie: lacune, stucatură, conservare, restaurare, recuperare, valorificare.

Recovery of the cultural heritage by regaining its aesthetic and structural integrity - 19th century mirror (case study)

Abstract: The artwork represents a compact unit of all its component elements, physically, aesthetically and structurally. Sometimes situations occur when it is endangered from the point of view of preventive conservation, by being accidentally exposed to physical-mechanical shocks caused by the incorrect adaptation of the hangings systems to the size and weight of the painting. As a consequence of these accidents, aesthetic and structural profound imbalances might appear, with substantial and irreversible losses of the original elements, the recovery of the form and the structural balance being achieved with great difficulty afterwards.

In the process of conservation - restoration of the presented object, two factors played a defining role for the complete recovery of the potential aesthetic unity. These factors were closely linked to the interdisciplinary cooperation, without which the reconstruction of the decorative elements of the object could have been, maybe, only partial. The first action consisted in the recovery and preservation in optimal conditions of the object itself and all the original fragments detached and recovered from the shock. The museum's heritage registration system and research work provided the necessary photographic documentation in the process prior to the final reconstruction and rendering of the potential aesthetic unity of the item.

The methodological process of conservation - restoration began by stabilizing the conservation condition of the object, which had a very friable structure with an evolutionary tendency, which endangered the preservation of the integrity of surfaces that did not show obvious degradation yet or with minimal visible damage. The restoration of the structure required a deep consolidation of the stucco and partially of the support, and the main challenge of all the work stages was represented by the attempt to restore the whole aesthetic form of the ensemble.

This consisted of completing the ornamentation with the recovered original fragments, as well as reconstructing the surfaces with gaps, according to the original decorative elements of the object, by referring to the initial photographic documentation that was in the museum's archive. By restoring the artwork as close as possible to the original and regaining a better state of preservation, the aim was to regain the value of the item.

Keywords: surface with gaps, stucco, conservation, restoration, recovery, revaluation

dr. Ilarion ȚIU, Liceul Teoretic „Radu Popescu” Popești-Leordeni

Monumente de patrimoniu din localitatea Popești-Leordeni

(jud. Ilfov): istoric, starea de conservare, posibilități de valorificare

Rezumat: Localitatea Popești-Leordeni, situată „de din jos de București”, a gravitat în jurul Capitalei, funcționând fie ca „poartă de intrare” în marele oraș valah, fie, mai nou, ca zonă rezidențială. Până în secolul al XX-lea pe teritoriul actualului oraș existau două localități - Popești și Leurdeni -, fiecare cu specificul ei, peste care au trecut momente din istoria zbuciumată a Balcanilor. Din parfumul de altădată al acestor locuri se mai păstrează mărturii pasagere, fie din cauza urbanizării și industrializării, fie din nepăsarea oamenilor.

Comunicarea își propune să prezinte auditoriului câteva vestigii de patrimoniu care au rezistat trecerii timpului, utilitatea lor trecută și prezentă, precum și potențialul turistic.

Cuvinte-cheie: Popești-Leordeni, Patrimoniu, Radu Popescu, Mihail Manu, Gheorghe Costaforu

Heritage monuments from Popesti - Leordeni (Ilfov county):

history, state of conservation, possibilities for revaluation

Abstract: Popesti - Leordeni, located „below Bucharest”, revolved around the Capital, functioning either as a „gateway” to the great Wallachian city, or, more recently, as a residential area. Until the twentieth century there were two localities on the territory of the current city - Popesti and Leurdeni -, each with their own specificity, over which moments from the troubled history of the Balkans passed. The old-fashioned scent of these places still preserves passing testimonies, either because of urbanization and industrialization or because of the indifference of the people.

The communication aims to present to the audience some heritage vestiges that have withstood the passage of time, their past and present utility, as well as the tourist potential.

Keywords: Popesti-Leordeni, Heritage, Radu Popescu, Mihail Manu, Gheorghe Costaforu

dr. Ioana Lidia ILEA, Muzeul Național Cotroceni

Utilitatea unei baze de date cu termeni specifici conservării și restaurării bunurilor culturale

Rezumat: Odată cu evoluția tehnicilor, metodologiilor și creșterea rolului cercetării și investigațiilor științifice de laborator în domeniul conservării și restaurării bunurilor culturale, acestea sunt percepute ca discipline științifice, care presupun înaltă specializare și abordare interdisciplinară. Recunoașterea importanței conservării și restaurării a condus atât la dezvoltarea cadrului legislativ, cât și a literaturii de specialitate, de la comunicări științifice până la ghiduri de bune practici complexe.

Cu toate că activitățile de conservare și restaurare au evoluat spre abordarea științifică și multidisciplinară, creându-se, treptat, o delimitare tot mai clară de zona creației sau a meșteșugului, remarcăm deseori, atât în limbajul curent din practica specialiștilor domeniului, cât și în publicații de specialitate, utilizarea unei terminologii mai degrabă apropiate de zona creației artistice, a meșteșugurilor tradiționale sau de breaslă. În mod surprinzător, chiar legislația domeniului mai păstrează astfel de termeni, exemplul cel mai elocvent fiind utilizarea expresiei „atelier de profil” chiar în normele de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate (HG 1546/2003, Art. 31), în vigoare, când în mod firesc ar trebui să vorbim doar de laboratoare de restaurare.

Pe de altă parte, utilizarea unei terminologii preluată preponderent din literatura de specialitate din spațiul european sau SUA poate crea confuzii, prin utilizarea diferită a unor termeni, mai ales în cazul unor traduceri mai mult sau mai puțin adecvate. O altă problemă, destul de frecventă, constă în lipsa unui limbaj comun pentru descrierea stării de conservare. De exemplu, întâlnim expresii, cum ar fi: „stare de conservare rea”, „stare fizică rea”, „stare de conservare mediocră” etc., fără să existe o unitate terminologică sau criterii clare de stabilire a gradului de degradare.

Lucrarea de față pledează pentru crearea unei baze de date ușor accesibilă online, care să vină în sprijinul specialiștilor din domeniu, în scopul facilitării accesului la terminologia de specialitate. Baza de date ar urma să cuprindă terminologia specifică domeniului privind: definițiile și activitățile specifice, formele de degradare, materialele de conservare și restaurare utilizate, analizele și investigațiile de laborator fizice, chimice și biologice practicate, tehnicile și metodologiile de conservare și restaurare specifice diferitelor categorii de bunuri culturale.

Cuvinte cheie: baza de date, conservare, restaurare, terminologie, metodologie

The usefulness of a cultural's heritage conservation and restoration terminology database

Abstract: As the techniques and methodologies evolved and the role of scientific research and laboratory investigations increased in the field of conservation and restoration of cultural assets, conservation and restoration are perceived as scientific disciplines, which require high specialization and interdisciplinary approach. Recognition of the importance of conservation and restoration has led to the development of both the legislative framework and the specialty literature, from scientific communications to complex guidelines.

Although conservation and restoration have evolved towards a scientific and multidisciplinary approach, gradually creating a clearer delimitation from the area of creation or craft, we often notice, in the current language of the practitioners and in specialized publications, the use of a closer terminology to the area of artistic creation, traditional crafts or guilds. Surprisingly, even the actual legislation of the field still uses such terms and expressions, the most eloquent example being the use of the term „workshop” even in the methodological norms for the conservation and restoration of classified cultural mobile goods, as we should only speak about „restoration laboratories”.

On the other hand, the use of terminology, taken mainly from the specific literature in the European or US space, can create confusion by using different terms, especially in the case of more or less appropriate translations. Another rather frequently encountered problem is the lack of a common language for describing the state of conservation. For example, we find expressions such as: „poor condition”, „bad physical condition”, „mediocre condition”, etc. without a clear terminological unity or criteria for determining the degree of degradation.

This paper advocates the creation of an easily accessible online database to support specialists in the field, in order to facilitate access to specialized terminology. The database would include field-specific terminology on: specific definitions and activities, degradation forms, conservation and restoration materials used, physical, chemical and biological laboratory analysis and investigations, conservation and restoration techniques and methodologies specific to different categories of cultural items.

Keywords: database, conservation, restoration, terminology, methodology

